

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ! З НОВИМ РОКОМ!

Єднаймося в Просвіті!

Усім нам треба усвідомити, що зі своєю мовою ми виходимо на останні рубежі... На наших очах відбувається усихання споконвічного і традиційного джерела, яке у всі часи живило нашу мову... Жива, побутова...

Анатолій ПОГРІБНИЙ

№ 1-2 (416-417)
3 січня 2013 р.

Тижневик "Галицька Просвіта" * Засновник – Івано-Франківське ОО ВУТ "Просвіта" ім. Т. Шевченка * Свідоцтво – ІФ № 521 від 15.06.2004 р. * Шеф-редактор – Степан Волковецький * Головний редактор – Богдан Вівчар * Літературний редактор – Ірина Шумада * Верстка – Марія Дзєбчук * Набір – Наталія Дяченко * Друк – КП фірма "ЛІК" * Тираж – 2000 примірників * Замовлення – № 1049 * Наша адреса: 76018, м. Івано-Франківськ, вул. М. Грушевського, 18 * тел. (0342) 75-05-86, * тел./факс (03422) 2-38-67 * e-mail: oblasna-prosvita@ukr.net * http://uaprosvita.if.ua/ * Наші реквізити: Р/р 26003300012896 в ПАТ "Ідея Банк" МФО 336310, код 04929075. * За зміст і достовірність інформації у рекламі відповідає рекламодавець * Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій і подає матеріали для дискусії * За точність викладених фактів відповідає автор * Редакція застерігає за собою право редагувати і скорочувати матеріали * Листування з читачами – тільки на сторінках газети

ШАНОВНІ КРАЯНИ! ДОРОГІ ПРОСВІТЯНИ!

Відійшов у минуле 2012 рік. Він увійде в історію як рік певних здобутків: українці все більше усвідомлюють себе як політична нація у всіх регіонах України, привівши у Верховну Раду нові політичні сили. Але більше, гадаю, це був рік упущених можливостей: втрачена перемога на виборах, віддалена європейська перспектива, звужені наші свободи, зросли антиукраїнські й тоталітарні тенденції. На жаль, в Україні менше стало українського. Це не може залишати байдужим нікого. Тому маємо вимагати від тих, кого делегували у владу, жертвовної праці в ім'я народу.

Просвітянська ідея як найуспішніший соціально-політичний проект в історії України стає все більш потрібною в суспільстві. Розуміння того, що лише на основі національної ідеї, українських традицій у духовній, матеріальній та державній сферах можна побудувати успішну державу, домагається «Просвіта».

Вірю, що таке усвідомлення неминуче. Але воно приходить не само собою, а в боротьбі з загрозами антиукраїнства, політичної продажності, особистого та групового egoїзму.

Тому варто завжди пам'ятати, що ми – сильний і талановитий народ, який, об'єднавшись навколо національних українських цінностей, може організувати успішне державне життя й побудувати процвітаючу Україну.

Непрості випробування, які стоять перед нами в 2013 році, вимагатимуть нашої праці й високої громадянської свідомості. Тільки спільними зусиллями ми подолаємо загрози, тільки разом досягнемо високої мети – утвердження у власному домі «своєї правди» – наших українських та європейських чеснот, станемо в один ряд із процвітаючими націями світу.

Шановні друзі! Сердечно вітаю вас із Новим 2013 роком, з Різдвом Христовим – святом, яке для українців має особливий зміст.

Хай новий рік буде щасливим, успішним для кожного з нас і всієї України, а Різдвяні свята – зігріті українською традицією, спільною думкою, молитвою і колядою, укріплять наш дух, додадуть нам впевненості й віри в майбутнє.

Хай ці свята увійдуть у ваші домівки з миром, радістю і Божою благодаттю.

З Новим роком!
Христос народився!
Славімо Його!

Голова ОО ВУТ «Просвіта»
імені Тараса Шевченка
Степан ВОЛКОВЕЦЬКИЙ

СВЯТОЧНІ ВІТАННЯ

ДОРОГІ ДРУЗІ!

Прийміть найщиріші вітання з Різдвом Христовим і Новим, 2013, роком!

Від усієї душі бажаємо міцного здоров'я, успішної реалізації всього задуманого, оптимізму і натхнення!

Нехай зірка Різдвяна запалає у ваших оселях, а вогонь надії і любові наснажує

до життя, зміцнює нас усіх у вірі та бажанні працювати на благо України!

Нехай новий рік принесе кожному добробут і радість, стане роком достатку, процвітання й злагоди.

Щастя вам і вашим родинам!

Голова товариства
«Просвіта» імені Тараса Шевченка
Павло МОВЧАН

ДОРОГІ УКРАЇНЦІ!

Від імені Української всесвітньої координаційної ради прийміть найщиріші вітання з Різдвом Христовим і Новим, 2013, роком!

Рік, що закінчується, був не лише роком футболу, виборів і надій – а й роком великої роботи українських громад за кордоном із утвердження нашої національної самобутності, нашої культури й духовності.

Українці закордоння демонстрували своїй Батьківщині незнищенне прагнення бути частиною єдиного національного організму.

Ваша громадянська і національна позиція знаходила й знаходить відгук

і підтримку в серцях мільйонів українців в Україні.

Впевнені, що і в наступному, 2013, році відчуття спільної української родини, хоч і розкиданої по світах, але зі спільною колядкою, молитвою і думкою – додадуть вам впевненості в завтрашньому дні, віри у здійснення Української Мрії.

Нехай наступний рік принесе у ваші домівки щастя, радість і добробут!

З Новим роком і Різдвом Христовим!

З повагою
Голова Української всесвітньої
координаційної ради Михайло РАТУШНИЙ

ВШАНУВАННЯ

ДО ПЕРЕМОГИ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Прикарпаття 1 січня урочисто вшанувало пам'ять Головного Провідника ОУН Степана Бандери.

У родинне село Бандерів Старий Угринів на Калушині на пам'ятне віче прибули сотні краян. Після поминальної панахиди і покладання вінків відбулося віче-реквієм. Промовці голова ВО «Свобода» Олег Тягнибок, народні депутати Олександр Сич, Ольга Сікора, голова обласної ради Василь

Скрипничук та інші наголошували на продовженні національної революції, розпочатої ОУН, і доведенні її до перемоги – утвердженні української України. Саме за це боровся і загинув Провідник Степан Бандера. Його чин і подвиг – приклад для молодого покоління українських патріотів, готових продовжувати безсмертну справу ОУН–УПА в нових умовах боротьби за Україну.

Велелюдна хода 1 січня пройшла в Івано-Франківську з Вічевого майдану до Європейської площі до пам'ятника Степану Бандері. Учасники урочистості під орудою священників українських Церков піднесли молитву за Героя України.

А промовці на вічу – народний депутат Олександр Сич, голова Братства ОУН–УПА Карпатського краю Федір Володимирський та інші теж наголошували на продовженні справи Степана Бандери і рішучою протистоянні антиукраїнським силам, які намагаються знищити нашу незалежність.

Теодор ДРОВНИЧ

ДУХОВНЕ

НАРОДЖЕННЯ ДЛЯ ВІЧНОСТІ

«Істинно, істинно кажу тобі: коли не вродиться з висоти, не бачити йому Божого Царства», – мовив до Никодима Ісус. Творець усього живого – Господь Бог. Про яке ж тоді народження говорив Ісус? Ось Його відповідь: «Істинно, істинно кажу тобі: коли хтось не вродиться з води і духа, неспроможен увійти в Царство Боже».

Прихід Христа у світ – це вияв Божої Любові до пропащої, грішної людини. Заради її спасіння Ісус добровільно прийняв на себе хресні муки й смерть. А воскреснувши, воскресив первородну людину й дарував їй можливість спілкування з Ним у любові, бо **«Бог є любов»** (1 Ів. 4, 8). А дорога любові є дорогою досконалості – від народження з висоти і до єднання з Богом. Тільки в християнстві Бог зі своєї великої любові стає Другом людини. **«Ви – друзі мої, якщо сповняєте те, що я заповідав вам»** (Ів. 15, 14), – говорить Христос.

Християнство єдине дає правильне розуміння Бога, без чого не може бути й мови про правильну мораль, дає довершений морально-життєвий світогляд, вказує на Божу волю, об'явлену в заповідях і Євангелії як на санкцію моральності; утверджує розуміння свідомої свободної волі людини й відповідальності за свої вчинки.

Християнська мораль ще й тому вища від усіх інших моральних систем, що не задовольняється зовнішнім вчинком, але вимагає внутрішнього переконання волі, розуму й серця, вимагає чистих намірів. Молитва, Святі Тайни, Свята Євхаристія, богослужіння формують духовність людини, її почуття, розум і волю. Особливе значення має також християнський ідеал як духовний образ, прототип (взірець), у якому в найдосконалішій формі проявляються ідеї добра, правди і краси. Цей ідеал – конкретна особистість: **«Ісус Христос прийшов у тілі»** (1 Ів. 4, 2). Богочоловік Ісус як «другий Адам» повинен бути метою людських прагнень. Тому що душу людини може обновити тільки Бог, як Христос про себе говорить: **«Я – Дорога, Правда і Життя! Ніхто не приходить до Отця, як тільки через мене»** (Ів. 14, 6). Але чи можливо досягнути образ Богочоловіка? Чи може проста і смертна людина сповнити високий моральний заклик: **«Будьте досконалі, як Отець ваш Небесний досконалий!»** (Мт. 5, 48)? Чи зможе вона досягти того, щоб **«бути подібною до образу Сина Його»**, – як сказав святий апостол Павло?

Справді моральна людина знає, що всю дорогу моральності її ніколи не пройти, але до цього мусить прагнути. А святкуючи Різдво Христове, пам'ятаймо й ніколи не забуваймо: ні строге дотримання наших традицій і найкраще виконання всіх обрядів, ні ревне відвідування храмів і навіть прийняття Святого Причастя не свідчать про нашу спасенну віру, якщо в душі й серці не народиться Спаситель світу. Він перебуває тільки у святині – мусимо стати живим храмом Божим, а наші серця – яслами для Ісуса. Це обов'язково відбудеться, коли широко покаємося, очистивши серце слізьми жалю за гріхи, приймемо Ісуса як свого особистого Спасителя і всюди все життя будемо свідчити думками, словами і вчинками, що Христос живе у нас і ми живемо у Ньому. Це і є народження для щасливої вічності.

Христос народився!
Славімо Його!

Михайло МЕЛЬНИК, протоієрей

ВИФЛЕЄМСЬКИЙ ВОГОНЬ У «ПРОСВІТІ»

Напередодні Різдва у НД «Просвіта» пластуни передали просвітянам лампадку з Вифлеємським вогнем. Його з вдячністю прийняв голова ОО ВУТ «Просвіта» Степан Волковецький. Він запевнив, що його полум'я запалить тисячі свічок, які просвітяни понесуть у свої домівки.

РЕЗОНАНС

Немає сумніву, що такий погром, зокрема над єврейськими інтелектуалами, відбувся у перших дня липня 1941 року. Питання тільки, хто його скоїв. Тут немає сумніву, що це влаштували німці, що і встановила окрема советська воєнна комісія, яка прийшла до Львова після німецької окупації. Нема сумніву також, що це бачили і деякі мешканці Львова, а це понад п'ятдесят відсотків поляків, понад тридцять відсотків євреїв і лише приблизно п'ятнадцять відсотків українці. На підставі свого дослідження і переслухання свідків ця советська комісія видала звіт у 1945 році, що пізніше служило підставою звинувачення советським прокуратором Руденком на Нюрнберзькому трибуналі. У звіті немає ні «Нахтігалью», ні української поліції, ні українських націоналістів. Я не пропоную приймати советські докази некритично, хіба вони проти їх власного інтересу. Але чи совети хотіли б вибілювати українських націоналістів?

«УП» завдала собі стільки труду, що переклала з англійської цю статтю і навіть виявила тенденційність публікацією редакційної замітки: «Ті події часто використовуються у політиці. З форуму на форум кочує міфічна цитата про причетність до погрому батальйону «Нахтігаль». ... Тому дуже важливо почути про те, що було влітку 1941 року, від науковця, який працював з архівами й кожне твердження підкріплює посиланням на джерело. Деякі речі можуть бути неприємними для тих, хто вірить у непогіршеність ОУН. Але не поспішайте звинувачувати редакцію та автора у співпраці з Кремлем, Моссадом тощо... Якщо ми ховатимемо голову в пісок, неприємні факти нікуди не зникнуть...»

Це видання «УП», мабуть, здивувало багатьох регулярних читачів «УП». Химка відомий службовець індустрії голокосту. Його досліджен-

НЕПРАВДА В «УКРАЇНСЬКІЙ ПРАВДІ»

«Українська правда» на своєму сайті під рубрикою «Історична правда» опублікувала статтю відомого звинуваченнями проти українців, а зокрема українських націоналістів і ОУН, заробітчанина єврейської індустрії голокосту, канадця, американця, українця зі званням професора Університету Альберта Джона Пола Химки (так написано в «УП», хоч, здається, правильно Гімка) про погром у Львові 1941 року.

ня фінансується цим джерелом, яке сьогодні має одне завдання – шукати нових демонів для розвитку цієї індустрії. Але давати йому місце на сторінках «УП», ще й за кошт «УП» робити переклад, та у редакційній замітці, знаючи, що він пише за гроші, назвати Химку науковцем, «який працював з архівами й кожне твердження підкріплює посиланням на джерело» – це трохи несерйозно, і виглядає тенденційним.

«Який працював з архівами й кожне твердження підкріплює посиланням на джерело» – це пряме перекручення дійсності. Велика частина приміток Химки у цій статті й узагалі у його продукції для індустрії голокосту – це праця з архівами, підготовленими вже єврейськими інституціями після війни, коли збиралось пережитих ці події свідків-євреїв і вказувалось їм подати «свідчення для історії». Кожен, певне, вважав себе важливим для історії і тому старався передати «найкращі» свідчення, але не того, що він чи вона особисто бачили чи пережили, а скоріше про що чули чи що було потрібним. Процесу перевірки цих свідків щодо достовірності не знаємо. Химка цих свідків навіть не бачив.

Друге джерело для Химки – це фотографії з цих єврейських архівів. Коли глянути на ці фотографії у цілому продукті Химки, а не тільки у цій статті, то треба визнати навіть упередженому на боці євреїв і злочинів проти них, що немає жодної фотографії, з якої можна явно звинуватити когось у злочині, крім німців. Усмішки на обличчях спостерігачів, у найгіршому випадку, не вказують на елемент злочину,

хіба на брак співчуття. Тут важко ствердити, чи усмішка на польському, єврейському чи українському обличчі за кількістю населення. Знову ж таки, жоден суд у США у всій історії намагання уряду США притягти до відповідальності «воєнних злочинців», не користувався цими фотографіями. Ці фотографії не нові чи недавно знайдені. Вони відомі від 1940-их років. Якщо б у них була доказова вартість, ними б користувалися правдиві дослідники голокосту, дійсні історики та судові прокуратори.

Третє, найвагоміше, джерело для Химки це – сам Химка, тобто попереднє його писання, можна би було ще назвати переливанням пустого в порожнє. Оскільки Химка не солідний дослідник голокосту, а просто платний пропагандист, його праця як джерело дослідження – не вагома. Я наважусь сказати, що хоча я переглядаю все, що трапить мені в руки зі спадщини голокосту Химки, я ще не знайшов жодного дійсно оригінального дослідження. Він просто пише те, за що йому платять.

Одначе, мої претензії не до Химки, він – платний пропагандист і так його треба сприймати. Мої претензії скоріше до «УП». В редакційній замітці «УП» подала таку міфічну цитату про причетність батальйону «Нахтігаль» до погрому: «Вони взяли в зуби довгі кинджали, підкотили рукави сорочок, тримаючи зброю напоготові. Їхній вигляд був мерзенький. Ніби бснувати, голосно гикаючи, з піною біля рота, з витріщеними очима неслись вони вулицями Львова. Кожен, хто потрапляв у їхні руки, був жорстоко страчений». Ця цитата

неоднозначно вказує на незрозумілу мені тенденційність.

Колишній керівник Бюро захисту від советської дезінформації при Інформаційному агентстві США – Герберт Ромерстін, єврей з походження, у своїй статті від 2004 року на тему дезінформації КГБ проти українців та євреїв написав так про Оберландера, який був політичним командиром «Нахтігалью» і якого звинувачувала німецька комуністична партія в пізніх 1950-их роках в тому, що «Нахтігаль» брав участь у погромах проти євреїв: «Офіційні звіти нацистських СС Айнзатцгруп, що до акцій проти євреїв, які нацисти запровадили, не вказують на будь-яку участь «Нахтігалью»».

Щодо співпраці ОУН з німцями, Ромерстін покликався на звіт СС Айнзатцгруппе Б вже з 2 липня 1941 року, де написано, що німці готують акцію проти групи Бандери і самого Бандери. Вже 5 липня був арештований Бандера, а 9 липня – Стецько.

Ромерстін у своїй статті вказує також, що під час війни багато сіоністів були членами Української Повстанської Армії, що за звітами СС Айнзатцкомандо, сіоністи тісно співпрацювали з групою Бандери і що українські націоналісти часто рятували життя євреїв, постачаючи їм фальшиві німецькі документи. В одному звіті до начальника поліції безпеки в Берліні, датованому 30 березня 1942 року, написано: «Сьогодні стало ясно, що рух Бандери готує фальшиві паспорти не тільки для себе, але й для євреїв».

Мабуть, найбільш фантастичним джерелом, яким користується Химка у своїй статті як доказом анти-

семітизму ОУН, є так звана автобіографія Ярослава Стецька, яка виникла з радянських архівів і в якій знаходяться антисемітські гасла, написані Стецькові. Джерело, якому приписує цей винахід Химка і чим гордиться «УП», є єврейський історик з Голландії Карел Бергоф та українсько-канадський поет без наукового титулу Марко Царинник, котрі скористалися документом із советського архіву. Правда, ці експерти ніколи не аналізували ні паперу, ні чорнила, ні почерку. Навіть заперечення вдови Я. Стецька, що це не його почерк, не переконало цих «фахівців». Мабуть, «УП» заангажувала б міжнародних експертів провести експертизу автентичності документа, щоби врешті покінчити з цією фантазією.

Фактично цю «автобіографію» вперше оприлюднив на Заході ще у 1970-их роках американський комуніст українського походження Михайло Ганусяк за дорученням КГБ. Ганусяк використав це «джерело» у своїй англomовній книжці «Щоби ми не забули», в якій обізвав Я. Стецька «гітлерівським лакеєм», котрий нібито вважав потрібною «екстермінацію жидів», а ще звинуватив його в організації і навіть виконанні вибуху швидкого італійського поїзда у Болоньї, в якому загинуло дванадцять осіб.

Мабуть, досить вказати, що у 1973 році, Ярославів Стецькові був 61 рік. Він був калікою внаслідок пострілу під час війни, з підірваним здоров'ям через перебування в німецькому концтаборі Заксенгаузен. Зрештою, будучи головою Проводу ОУН, мабуть, міг доручити цей «замах» рядовому членові. Мабуть, не потрібно додавати, що нікто Стецька чи членів ОУН у цьому не звинувачував, окрім отаких кагебістських ганусяків і химок.

Кажуть, брешли, але міру май. Що подібного у Ганусяка (вже покійного), Химки та «УП»? Вони користуються подібними джерелами. І напевне працюють на замовлення. Але чиє?

Аскольд ЛОЗИНСЬКИЙ

ТАК ДУМАЮ

ГОТУЮТЬ ЧЕРГОВИЙ ЛОХОТРОН

Те, як неадекватно і злобно реагують нардепи від більшості на цілком логічну з позиції Конституції вимогу шанувати державну мову, свідчить про вкрай поганий стан політичної влади й суспільства, яке це терпить. Подібні демарші й заяви немислимі в будь-якій державі світу. Проте ця ганьба знову лягла на наші голови, бо довгий час незаконне застосування російської мови замість державної стало звичкою багатьох політиків, урядовців і публічних осіб. А все тому, що політики, які називали себе демократами й народниками, зробили такий собі вимушений компроміс – мовляв, вони ігнорують державну мову, а ми пишемо заяви протесту й цим демонструємо народові, що нібито боремося проти порушення 10-ої статті Конституції.

Що ж відбулося насправді в цьому парламенті? Свободівці нагадали про обов'язок депутата дотримуватись присяги, тобто шанувати Конституцію, застосовуючи в стінах парламенту виключно державну мову. Регіонали не послушали поради й агресивно пообіцяли стовідсотково говорити тільки російською назло опозиції і, вочевидь, більшості громадян. Нещодавно нардеп Тігіпка назвав ситуацію, що склалася, спробою силової українізації, яка не пройде, бо ніколи не була ефективною. Вступаючи в полеміку, голова свободівців вже не вимагав, а просив нардепів говорити державною в парламенті, а поза парламентом чи з виборцями – як заманеться.

Насправді ж проблема – не в мові. Її вирішення неможливе шляхом погроз, ультиматумів, умовлянь чи компромісів. Згідно 10-ої статті Конституції і відомого роз'яснення Конституційним судом, державна мова є обов'язковою для публічного застосування. Очевидно, що народний депутат і політик є публічною особою завжди і скрізь, окрім власної родини у приватному житті. Не буває нардепів україномовних, російськомовних, заангажованих мовно, культурно чи релігійно. Конституція і Закон не розрізняють їх за мовою і не прив'язують до регіону обрання. Регіони мають обласних і районних депутатів. Дитячі відмовки про те, що з поваги до виборців треба говорити місцевою говіркою, вже не проходять. Не можна дурити народ завжди й недопустимо не поважати більшість громадян, які шанують державну мову і Конституцію!

Якщо подивитись на цей конфлікт з позиції Закону, напрошуються невтішні висновки. Небажання нардепа шанувати державну мову не тільки в стінах парламенту, але й

перед ЗМІ і на зустрічах з виборцями незалежно від регіону обрання, створює потужний державоруйнівний конфлікт. Адже йдеться не про звичайну статтю Конституції, а 10-ту статтю, яка входить в Основні положення. Саме ці положення визначають основи конституційного ладу держави, порушувати її чіпати які не дозволено нікому, навіть нардепові.

Отже, незаконне ігнорування державної мови прямо працює проти конституційного ладу держави, тобто проти суспільства і громадян. Мотивація депутатської російськомовності пошаною лише до виборців регіону автоматично ображає решту громадян. До того ж – оголошення вимоги шанувати державну мову силовою українізацією свідчить про небажання користуватись мовою більшості населення без жодного мотиву, тобто з якогось капризу. Мотив незнання публічною особою державної мови може бути тільки один – нездатність її вивчити. Небажання не приймається, інакше це дуже схоже на неприязнь на мовно-етнічному ґрунті, що провокує міжнаціональну ворожнечу.

То чо́го ж домагаються нардепи, які не бажають знати і вживати державну мову? Чи варто жаліти їх за цей явний нелогічний, дитячий каприз? Чи варто умовляти, закриваючи очі на те, що народні депутати як публічні особи найвищого рівня повинні говорити винятково державною мовою не тільки в парламенті, а й скрізь за стінами приватної квартири. Обов'язок нардепа і навіть простого громадянина – не тільки публічно застосовувати державну мову, але й вимагати цього від інших громадян держави. Це називається сприянням поширенню державної мови в усіх галузях суспільного життя.

Правда, дехто вже двадцять років удає, ніби це не так, швидше навпаки. Тому, як сказала би нардеп Марія Матіос, – майже ніколи не є навпаки, а Ліна Костенко назвала б такі речі неоцинізмом. Звісно, опозиція може вкотре не витримати й традиційно здатись, назвавши це компромісом. Але ж не буває компромісів на Конституції!

Тому регіонали, напевно, вже готують референдум про конституцію іншої держави. Не про Митний союз він буде і не про пенсії трудящим, а про те, як змінити державу на таку, щоб була з «язиком» і без букви «ї» у назві. Так якось зручніше для олігархічного інтернаціоналу світу почуватись в Україні господарями. Готують цей референдум хитро й ретельно, щоб за це ненароком проголосували хохли й обманені українці.

Володимир ФЕРЕНЦ

ПОЗИЦІЯ

Після останніх виборів майже кожен почувається обманеним і втомленим хронічними страхами життя. Прогресує аморфна і гнітюча українська ксенофобія. Не варто лякатися цього слова. Ми ж перебуваємо в загроженому стані цілі століття і приречені боятися чужого й чужих, адже українська держава навіть за відсутності корупції і за терпимого політичного режиму принципово не може виконати функцію захисту нації перед зовнішніми загрозами світу. Єдино тут виділяється «Свобода». Але європейські порадиники наполягають на політичній ізоляції націоналістичної «Свободи», націоналізм якої спрямований на захист української етнічної самобутності й насправді це консервативна партія, яких більшість у Європі.

БОРИМОСЯ – ПОБОРЕМО. ІНШОГО НЕ ДАНО

Невже вільні європейці не бачать жальної проблеми збереження української етнічної самобутності в Україні й готові піддати обструкції партію, яка намагається допомогти суспільству відновити конституційні гарантії свобод українців у власній державі? Якщо Європі байдуже, то хай би не заважала нашим зусиллям відновити українську етнічну самобутність, яка занепадає.

Боротьба з ксенофобією як з природним страхом за виживання – це боротьба проти природних захисних рефлексів людини, боротьба проти національного, родового начала людської спільноти. Вочевидь, Європа байдужіє до родинних цінностей і це сумно. Щороку якась європейська держава влаштовує акцію демонстрації збоченої толерантності, забороняючи християнські Різдвяні заходи. А в українському інформаційному просторі нахабно топчуться по цінностях родини, глумляться з християнських традицій і пропагують насильство, збочену мораль.

Водночас будь-які спроби захистити традиційний життєвий уклад родини виставляють ксенофобією або фашизмом. Разом з падінням ідеалу родини руйнується традиційна віра в Бога, занепадає самодостатня економіка й держава падає в боргову яму на поталу світовим кредиторам.

Можливо, саме це і є метою модерної боротьби з ксенофобією як з природним інстинктом самозахисту людиною традиційного самобутнього простору життя і господарювання? Складається враження,

що в прірву зникнення виштовхують і наш багатотраждальний український народ, а саме його молоде покоління. Недаремно засновуються нові й нові нібито європейські інституції, які спеціалізуються на боротьбі з ксенофобією, нетолерантністю і міфічним українським фашизмом. Саме ця сила невидимо маніпулює деякими депутатами з метою ухвалення законів у царині мови й освіти, які працюють проти збереження і розвитку етнічної самобутності українців. Багатьом людям з великими грошима втовкмачують думку, що це вигідно і для них настане благодать, коли всі громадяни стануть покірним російськомовним населенням без національності. На жаль, нікто не думає, що зло, яке до-руйновує самобутність Європи і вбиває

традицію християнства, дуже швидко дійде і до безликого «руського міра».

Багатьом українським політикам і чиновникам видається нормальним, що мігранти, оселившись на території України, переважно не асимілюються в українське громадянство на засадах Конситуції, а поповнюють так зване російськомовне населення. А відмова мігрантів від традиційної асиміляції – це реальна провокація ксенофобії, страху перед чужинцями, які живуть, не бажаючи зближення з корінним населенням.

Європа має не менші проблеми з мігрантами, підстави й практику зростаючої власної ксенофобії, але євровичовники воліють про це не знати й далі засуджують ксенофобію українців. Впродовж двадцяти років українські владні політики безпорадно спостерігають за тим, як лихварський капітал світу робить не вигідним виробництво українських товарів і продовольства. Саме зараз, під галас парламентської боротьби й під безконечне розважальне шоу чужого телебачення тихо вимирають останні українські заводи. Замість покращання люди нетерпляче очікують виплат зарплати, а страх втрати пенсії проймає пенсіонерів. Молодь усе частіше думає про еміграцію туди, де їх нікто не чекає.

Чи вирветься Україна з-під згубної опіки сильних світу цього, чи націю остаточно покорить чужа боротьба з ксенофобією та українським націоналізмом? Як завжди, тягар відповіді рано чи пізно ляже на молоде покоління, яке до того часу вже не буде молодим.

Федір ВОЛОДАРСЬКИЙ

РОЗДУМИ

ПРО НАДРУКОВАНЕ І НЕ ТІЛЬКИ...

«Галицьку Просвіту» читаю багато років. Її видання ініціював голова ОО ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка Степан Волковецький. Дуже добре, що редактором є журналіст високої кваліфікації, колишній випускник факультету журналістики Львівського університету ім. І. Франка Богдан Вівчар. Він заслуговує щирої вдячності за цікаве для читача формування газети. Добру справу робить редактор, надаючи на сторінках тижневика матеріал для роздумів читачам різних уподобань і вибагливості.

Цікавими є рубрики чи статті «Просвіта» і Церква», «Де ти, доле України», «Праця і співпраця задля розвою», «Колисала пісня українська», «День, що єднав і піднімав українців», поезії молодих просвітян, «Таланти твої, Україно», статті про небуденних галичан, їхні здобутки долю та інше.

Це дуже добре і варто зберегти такі рубрики у 2013 р., збагативши інформацією про «Просвіту».

Як просвітянин, що час від часу подає інформацію просвітянського змісту, звертаюсь із проханням до просвітян, колеґ-учителів області, аби надсилали в редакцію свої міркування про просвітянську роботу, як удосконалити її. З приємністю читаю відомості своїх колеґ рідної мені Тлумаччини. А статті про роботу первинного осередку села Бортники можуть слугувати зразком для складання планів і організації роботи інших осередків краю.

Трапляються статті в «Галицькій Просвіті» з Коломийщини, рідше – з Рогатинщини, але це мізер, виходячи з того, що Коломия і Рогатин століттями були осередками, вогнищами культури не тільки Івано-Франківщини. З цими містами й навчальними закладами цих міст пов'язані біографії визначних українських діячів культури, мистецтва, красного письменства, педагогіки, медицини, «Просвіти». Ці міста широко відомі в історії України.

Якщо вдивитись глибше, то немає в нашому краї, як в усій Галичині, міста, містечка, села, які б не мали добрих традицій і милиць, як духовно, так і на вроду людей. Наш обов'язок – відновлювати у пам'яті те, що колись було правилом: глибина пошанадожінки і працелюбності чоловіка.

Це повинні робити просвітяни за духом і славні верховинці – і гуцули, і покутяни, і бойки, і ополяни, і всі, для кого наш край став рідним.

Робім добрі справи в житті, в тому числі у «Просвіті», яку треба оживлювати як загальнонародну свідому пошукову організацію.

Не орім педі небесами, але робім хоч невелику, а конкретну справу у поступі вперед, починаючи від членів Правління обласного об'єднання ВУТ «Просвіта» до голів осередків і просвітян без ранґів.

Всіх, хто хоч трохи обізнаний з роботою наших дідів, батьків у «Просвіті», болить її доля, як і доля України.

P. S. Часопис «Галицька Просвіта» крім передплатників, варто широко давати у вільний продаж як у кіоски, так і безпосередньо в райміських об'єднаннях, навчальні заклади. Та й вартість його доступна – 1 грн.

*З пошаною до добрих людей
Богдан СУШЕВСЬКИЙ,
просвітянин-ветеран*

СПІВВІТЧИЗНИКИ

Тарас Силенко.
Світлина Віктора Співака

Свої витки рід Силенків веде із древнього села Мисайлівка, що на Богуславщині. Тут народилася й Тарасова мати Леся. Кризь ліс, через річку Рось щодня ходила до школи в с. Дибинці. Уроки любила вчити в лісі. Кохалася у квітах. Коли не знала назв, – вигадувала сама. Зростаючи у традиційній українській родині, дівчина перейняла від батьків загострене відчуття справедливості.

Стан своєї душі прагнула передати в пісні, малюнку, поезії. А вітер хмари в скирти звозить, По небу гуркотять вози. Це тільки лемент передгрозя, Земля чекає ще грози... 29 грудня 1972 р. Леся у шлюбі народила сина...

З дитинства Тарасова душа всотувала любов до пісні, до краси квітучої Богуславщини, оспіваної матір'ю.

Деростуть чорнобривці посереддвору, Де пахне лісосток за тином підхатою, Де пахне мелісою, де пахне м'ятою. І Тарасик співав – удома, в полі, в лісі...

ЗВИЧАЇ І ОБРЯДИ

І В СУСІДА ХАТА БІЛА...

Обласна універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка напередодні Різдва Христового ознайомила гостей – читачів, представників національних товариств області, зі звичаями та історією святкування католицького Різдва. Ідея такого літературно-музичного і звичаєвого заходу належить журналістці газети «Кур'єр Галицький» Сабіні Ружицькій та відділу літератури з мистецтв, відповідальній за проведення подорожі країнами Європи, які 25 грудня святкують Різдво Христове, Світлані Джогонек.

До бібліотеки завітали учні польських класів СШ № 3 разом зі своїми вчителями й керівником Ренатою Кленчанською, які вітали усіх різдвяною зіркою, вертепом, колядками, вір-

НОВІ ВИДАННЯ

З ЛЮБОВ'Ю ДО РІДНОГО

Побачила світ і прийшла до читача «Культурно-мистецька панорама Івано-Франківська». Видавництво «Місто-НВ» й автори зробили все з великою любов'ю до міста, яке нещодавно відзначило 350 років одержання маґдебурзького права. Книга виглядає не тільки презентабельно, але й представляє розмаїття образотворчого, декоративно-прикладного, музичного, театрального, хореографічного мистецтва Станиславова – Івано-Франківська. Його представили закохані в місто викладачі Прикарпатського університету ім. В. Стефаника.

Автори видання – Ганна Карась, професор кафедри хорового диригування ім. В. Іжака Інституту мистецтв; Віолетта Дутчак, професор, завідувач кафедри народних інструментів і музич-

ПРИТЧА

ЯК ПРИЯТЕЛІВ ВИБИРАТИ

Зустрілись якось комар та муха:
– Чи єдесь тут поблизу заказника Галиці квіти?
– запитав комар.
– Щодо квітів нічого не знаю, – відповіла йому муха. – А ось пластикових пляшок, пакетів, різних нечистот у канавах повнісінько.
І муха взялась перераховувати комареві всі стихійні смітники, на яких йому неодмінно треба побувати. Полетів комар у вказаному напрямку й зустрів карпатську бджілку.

ГАЛИЦЬКА ПРОСВІТА
УКРАЇНСЬКА СИЛА СИЛЕНКА

КОБЗАРЕВІ ТАРАСОВІ СИЛЕНКУ ВИПОВНИЛОСЯ СОРОК

Мама працювала літредактором у видавництві «Музична Україна», відтак хлопчик зростав у колі творчих людей, спілкування з якими допомогло йому сформуватися українським патріотом. Відіграла важливу роль і хвиля українського національного піднесення у 1989–1991 роках.

Хлопець ріс без батька. Саме мама його виховала, вибавила, поставила на тверду стежку.

Вражений «Думою про Марусю Богуславку» у виконанні Миколи Будника, Тарас вирішив пов'язати свою долю з бандурою. Спілкування з кобзарями Миколою Будником, Володимиром Горбатуком, Володимиром Кушпетом дало йому надійний орієнтир. Потім була студія при Національній капелі бандуристів.

1991 року Тарас осиротів. Було йому тоді 18 років.

Цього ж року він вступив до Київського університету культури. Щоб вижити, працював охоронцем. Потім викладав академічну бандуру у Стрітівській кобзарській школі, був артистом у театрі «Берегиня». Закінчивши університет, Тарас здобув фах фольклориста й викладача народної художньої творчості. Став дійсним членом Всеукраїнської кобзарської спілки, а згодом – Історичного клубу «Холодний Яр».

Кобзарював у містах і селах, виступав на концертах і фестивалях, вшановував полеглих за волю

України та їхні могили. Концертував майже в усіх областях України, а також – в Австрії, Білорусі, Латвії, Литві, Німеччині, Північній Кореї, Польщі, Румунії, Росії, Словаччині, Франції, Чехії.

Грав роль кобзаря у художніх фільмах, зокрема в «Чорній раді», «Богданові Хмельницькому», документальних стрічках «Кобзар» і «Вільне козацтво». За його участю поставлені ювілейна вистава Нині Матвієнко «Золотий камінь посіємо», вистава «Обніміться, брати мої», присвячена Тарасові Шевченку, створена Володимиром Вовкуном композиція «Чорна рілля ізорана» до річниці голодомору 1933 року.

Тарас унікає пісень широкого вжитку. В його репертуарі понад півтори сотні історичних пісень, дум, балад, романсів на історичну, козацьку, гайдамацьку та обрядову тематику, від Древньої Русі починаючи. Чільне місце посідають пісні про Іллю Муромця, Богдана Хмельницького, Івана Мазепу, Северина Наливайка, Максима Залізняка, Івана Сірка, Івана Богуна, Івана Гонту, Данила Нечая та ін. Ось, наприклад, пісні, музику до яких створив Тарас Силенко: «Слово о полку Ігоревім», козацька похідна «Обріс мохом сірий камінь» (сл. Левка Боровиковського), «Пісня про Северина Наливайка» (текст історичний під назвою «Ой в городі Могилеві»), пісні на слова

шами. Сподобалось усім вітання учнів ДМШ № 1, які під орудою вчительки Олени Кісильової-Житньої, Марини Стефанів і Олега Байдока подавали свої пісні. А священник костелу Христа Царя Базилій Павелко не тільки розповів історію святкування дня народження Христа, але й поблагословив усіх на добрий новий рік, подарував усім облатки й образочки.

Цікавою була віртуальна подорож «На хвилях Різдвяної ночі» державами Європи, яку організували вчителі спеціалізованої СШ № 5 Віталія Феняк, Наталя Ільків, Софія Сулятицька.

Традиційним був виступ-подяка відомого вчителя, фотохудожника, ветерана Казимира Річки, який розповів, як у дитинстві святкували Різдво, колядували. Він, зворушений, подарував польській школі свою фотокартину.

Ганна ХУДИК

ного фольклору Інституту мистецтв; Іван Монолатій, професор кафедри політології Інституту історії і політології; Ірина Дундяк, доцент кафедри дизайну та історії культури Інституту мистецтв; Ганна Бабинська, доцент кафедри театрального мистецтва Інституту мистецтв; Михайло Паньків, доцент кафедри історії та політології ПНУ ім. В. Стефаника в своїй колективній монографії, ухваленій вченою радою ПНУ ім. В. Стефаника, донесли до читача весь спектр розвитку міської культури.

У книзі можна прочитати про етноісторичні особливості міської культури, яку досліджував доктор політичних наук І. Монолатій, про музичну культуру поліетнічного міста, установи, клуби та центри культури і дозвілля, осередки творчих мистецьких спілок, музеї, бібліотеки, театри, конкурси, фестивалі, мистецьку та музичну освіту.

Книга доступна і цікава не тільки студентам, науковцям, але всім, хто бажає знати про Івано-Франківськ. Тож заходьте в бібліотеки й читайте, зануртеся у фотохроніку міста.

І обов'язково треба подякувати не тільки авторам, але й видавництву «Місто-НВ» і всім посадовцям міста, університету – Вікторові Анушкевичусу, Михайлові Вересу, Ігореві Цепенді – за підтримку видання, адже книга – банк інформації, що прокладає міст між минулим, теперішнім і майбутнім.

Любов ЗОРИНА

– Чи не бачила ти, любя приятелько, поблизу яких-небудь скупчень нечистот? – запитав він у неї.

– Смітники? Нечистоти? Ні, ніде не бачила, – здивувалась бджілка. – Зате тут багато духмяних квітів.

І бджілка детально розповіла, на якій лісовій галявині ростуть медунки, а де зовсім недавно розквітлі липи.

Як важливо і в нашому житті вибирати приятелів.

Михайло РУДКОВСЬКИЙ

Михайла Старицького «Непевність» та Олега Ольжича «Піхотинець», «Романс» на слова Спиридона Черкасенка, «На межі» Руслана Морозовського, «Вітерхвилю» Наталки Кобзи. Виконує Тарас і пісні про визвольні змагання 1917–1920 років, музику до яких створив, а саме: «Пам'яті Василя Чучупака» (з авторською обробкою слів), про вертепівського отамана Івана Савченка-Нагірного (сл. Василя Бойка), «Роковини» на слова гайсинського отамана Ананія Волинця, «Козацька коліска» на слова члена ОУН Володимира Косовського. А ще в репертуарі Тараса – «Пісня про отамана Зеленого» на слова Миколи Щербака (музика Тараса Силенка), «Пісня про Марусю Соколовську», пісня «Як рушали козаченьки» (слова і музика Бориса Списаренка, літературна обробка Тараса Силенка)...

В Україні є чимало бандуристів, які оспівають подвиг українських січових стрільців та УПА, але лише Тарас Силенко і Тарас Компаніченко активно пропагують пісні про Визвольну війну на Великій Україні в 1917–1920 роках.

Бути кобзарем – це ексклюзивний привілей і велике щастя. І це щастя постійно з Тарасом! Дружить, друже, з бандурою довіку, нехай вона буде вашою вірною дружиною. Пишіть пісні на славу Україні! Плекайте майбутніх кобзарів – нехай буде кому продовжувати нашу справу!

*Від імені Історичного клубу
«Холодний Яр» і редакції газети
«Незборима нація» Роман КОВАЛЬ*

НА ЗДОБУТТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПРЕМІЇ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКАЯ, СИН ЗЕМЛІ,
ВСТАЮ ІЗ ПРАХУ,
або ПОРТРЕТ ХУДОЖНИКА
В ІНТЕР'ЄРІ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Книжка Романа Ковалю «Михайло Гаврилко: і стеком, і шаблею» під поглядом Василя Шкляра

Якби Роман Коваль написав лише одну книжку «Отамани Гайдамацького краю. 33 біографії», уже цього було б достатньо, аби вважати його батьком цілої історико-літературної школи. Школи української честі та гідності – тих національних чеснот, які, власне, й стали рушійною силою визвольної боротьби українців у 1917–1920 роках. Однак Роман Коваль присвятив цьому історичному періоду ще стільки яскравих досліджень, що це дало підставу називати його ілюмінатором-інститутом, й батьком-отаманом визвольної історіографії, і хранителем холодноярського вогню – символом нашої волі ще від Тараса. Ви тільки-но подивіться: щороку маємо три-чотири книжки від Ковалю, а в сукупності ці видання творять окремі серії («Отамани ХХ століття», «Українська воєнна мемуаристика», «Видатні українці»), які становлять поважну бібліотеку Історичного клубу «Холодний Яр».

Торік цю бібліотеку автор збагатив ще однією книгою-відкриттям – «Михайло Гаврилко: і стеком, і шаблею». Сама назва свідчить, що це життєпис воїна-митця, та чи багато говорить нам скромне ім'я героя? Більшості з нас – не говорить нічого. Це ім'я, як і тисячі інших, несправедливо забулося-забулося в атрофованій пам'яті народу, який досі не має офіційного права на свою правдиву історію. Особливо там, де йдеться про борців за його волю. Про героїв, чії серця горіли Україною. Михайло Гаврилко горів і згорів за Україну у прямому сенсі цього слова.

То хто ж він такий, цей воїн-митець, якому доля відлила 38 років земного шляху (1882–1920)? Селянський син із Полтавщини, обдарований хистом художника-скульптора, він упевнено пішов у широкий світ, який на початку ХХ сторіччя вже починав здригатися від глобальних катаклізмів.

Діставши серйозну малярську науку від знаменитого Опанаса Сластьона в Миргородській художньо-промисловій школі, нащадок давнього козацького роду Михайло Гаврилко вирушає до Санкт-Петербурга. Тут він навчається в Центральному рисувальному училищі ім. Барона Олександра Штігліца, але за віком уже неспокійний 1905 рік – і Михайло організовує демонстрації та студентський страйк. Замість навчання дістає «вовчий білет», арешти, поневірвання по в'язницях і конспіративних закутках.

1907 року з «тюрми народів» Михайло емігрує до Австро-Угорщини. Тут йому усміхається «європейська» доля. За підтримки Наталі Кобринської і митрополита Шептицького

(Чит. 5 стор.)

Хоч би як хотілося, та нема куди сховатися від нав'язливої реклами, яка закликає захищати імунну систему і пропонує десятки фармацевтичних препаратів для цього. Соціальна реклама переслідує всюди, намагаючись переконати, що імунітет можуть забезпечити лише щеплення. А що, власне, ми знаємо про імунітет? Чи не завдамо шкоди собі, а особливо – дітям, коли візьмемося підсилювати імунну систему, не знаючи законів, за якими вона функціонує?

ХТО ТАКИЙ «ТИМУС»

Нещодавно з'явилася цікава інформація про дослідження російських учених. Вивчаючи історії хвороб і результати розтинів пацієнтів, котрі померли у молодому віці, вони звернули увагу на дивну річ: попри різні діагнози й методи лікування, була одна, спільна для всіх, обставина – відсутність залози, яка називається тимус. Жодного криміналу, просто залоза зменшилася до мікроскопічних розмірів, наче розчинилася (як відомо, тимус вважають чи не головним органом, який забезпечує імунітет). Чому ж так сталося? Існує декілька версій. Одні дослідники вважають, що тимус – своєрідний біологічний годинник людського організму: у когось він рано зупиняється, комусь служить значно довше. Інші стверджують, що виснаження залози безпосередньо залежить від умов життя людини: чим гірша екологічна ситуація, чим важча робота і більше стресів, тим швидше вона старіє і руйнується. Є й такі науковці, котрі пов'язують стан тимуса з кількістю щеплень, отриманих людиною: оскільки імунна система щоразу повинна реагувати на збудників хвороб, які з вакциною потрапляють до організму, виснаження настає у молодому віці. Дослідження тривають, і хоч до остаточних висновків ще далеко, ця тема викликає неабиякий інтерес у наукових та медичних колах.

Досі шагреневу шкіру вважали літературним образом, витвором фантазії письменника. А може, і справді в людському організмі є орган, котрий існує за тими правилами, що й шагренева шкіра? З цього, на перший погляд, несерйозного, запитання і розпочалася наша **розмова з відомим професором-імунологом Катериною ГАРКАВОЮ**.

– Свого часу мене зацікавило, чому трава тим'ян називається тимус вульгаріс, чи є тут якийсь зв'язок із залозою, яка теж називається тимус, – підхопила тему Катерина Григорівна. – Я довго шукала інформацію, і одного разу мені трапилося на очі, що з грецької слово «тимус» перекладається як «вдихання життя, дух».

– Гарно назвали. А як ця трава називається в народі?

– Це добре відомий усім чебрець. А тимус – залоза, яку ще називають центральним органом імунної системи, основним її регулятором. Якщо людина перебуває в депресії (кажуть, болить душа), коли вона ображена або стривожена – імунна система спить, не реагує на навколишнє середовище. Відомо, що дитина народжується з великим тимусом. Цей орган збільшується аж до статевої зрілості, а потім починається його інволюція – зменшення в розмірах, і до 40 років тимус зменшується у тричотири рази.

– А як же тоді людина доживає до старості? У чому секрет?

– Існує версія, що залоза може відновлюватися. Зрозуміло, що з віком більше навантаження припадає на інші органи й системи, котрі є імунокомпетентними. Вчені дотримуються думки, і вона підтверджена дослідженнями, що існують клітини пам'яті імунної системи, які зберігають інформацію про тих збудників хвороб, які раніше потрапляли в організм, і якщо вони знову з'являються, організм мобілізує всі сили й захищається. Однак багато що залежить від впливу чинників зовнішнього середовища: якщо вони несприятливі, агресивні й призводять до виснаження імунної системи – вона повинна відпочити. На допомогу їй приходять інші системи, що належать до імунокомпетентних, і насамперед це шкіра. Її площа – майже два з половиною квадратних метри. Є тести, які визначають здоров'я людини, враховуючи стан шкіри, – коли вона здорова, тоді імунна система має шанс трохи відпочити, відновити свої сили. До імунокомпетентних систем, які допомагають людині пристосуватися й вижити, особливо коли є вплив негативних чинників, належать шлунково-кишковий тракт і бронхолегеневе дерево. Якщо людина зрозуміла, що її імунна система на межі виснаження, – час активізувати всі імунокомпетентні системи, примусивши їх попрацювати.

ЛЮДИНА –

МІШОК ІЗ МОРСЬКОЮ СІЛЛЮ

– Ми б і раді. Але як?

– Ви, напевно, чули жартівливий вислів, що людина – це... мішок з морською водою. Внутрішня рідина (кров, лімфа), яка омиває всі органи і тканини, своїм складом скидається на морську воду. Зверніть увагу

ЩЕПЛЕННЯ: РОБИТИ ЧИ НЕ РОБИТИ?

на те, як часто у вашому меню є морські продукти, якої вони якості. Корисно приймати ванни з морською сіллю. Однак якщо під рукою немає морської, можна використати наше національне багатство – кам'яну сіль, яка всім доступна. Сольовими розчинами лікують опіки та обмороження. Ще сто років тому у фельдшерських довідниках рекомендували під час епідемії холери давати хворим гіпертонічний розчин солі, – це прискорювало одужання. Імунна система – досить складна і ще не до кінця вивчена. Досі точно не можуть сказати, який орган відповідає за гуморальний імунітет, які і де відбувається диференціація В-лімфоцитів. Вважається, що це або апендикс, або Пейєрові бляшки, однозначної відповіді наразі немає. Часто кажуть, що всі хвороби від нервів, але так само можна стверджувати, що всі недуги – від стану кишківника. А отже – від того, що людина їсть, яку воду п'є, які ліки вживає, – адже все це всмоктується, потрапляє у кров і впливає на наше самопочуття.

– Але ж не так давно вважали, що апендикс – зайва річ. Варто було комусь на уроці фізкультури поскаржитися на біль у боці, як швидка допомога везла його в хірургію.

– У Німеччині взагалі вирізали апендикс усім новонародженим. Лише з часом зрозуміли, якої великої помилки допустилися. У людському організмі немає нічого зайвого, – він досконалий. Наш організм – це науково доведено – має багаторівневу систему регуляції. Клітини шлунково-кишкового тракту відновлюються щоп'ять днів. Чому ж не скористатися таким шансом? Для цього слід проаналізувати своє меню, підбати, щоб їжа була натуральною, якісною, відмовитися від продуктів, які мають багато хімічних речовин – барвників, консервантів, підсилювачів смаку тощо, і так можна допомогти клітинам шлунково-кишкового тракту відновитися. Стан бронхо-легеневого дерева, безперечно, залежить від того, чим ми дихаємо. У наших містах на вулицях – безліч автомашин, скрізь затори, випускні гази. Дослідження показують: **усе, що є у повітрі, яке вдихає людина, через півгодини буде в її крові, і якщо там були канцерогенні речовини, вони опиняться в організмі й накопичуватимуться в ньому**. Уявіть, скільки шкідливих речовин ми отримуємо за тиждень чи за місяць. Тому не слід нехтувати рекомендаціями проводити вільний час, зокрема вихідні, подаль від автошляхів, бажано – за містом. Необхідно організовувати прогулянки у лісі чи біля річки, і чим триваліші, тим краще. Адже потрібен час, аби дихальна система наповнилася киснем, щоб разом із ним до організму потрапили аромати хвої і трав, які допоможуть нам відновитися.

СТАБІЛЬНА НЕРІВНОВАГА

– Усім бракує часу, а тут ще й реклама, яка запевняє, що імунітет можна підвищити миттєво і без жодних зусиль – досить лише вжити пігулку або краплі.

– Реклама завжди багато обіцяє. А ви замислювалися над тим, на які саме органи й системи впливають розрекламовані препа-

рати і яким чином вони підвищують той-таки імунітет? Імунна система людини перебуває у стабільній нерівновазі. Якщо виникають обставини, котрі впливають на цю нерівновагу незначним чином, – можливо, все обійдеться, а якщо вплив буде сильним, це може пошкодити всі ланки – фагоцитарну, гуморальну і клітинну, що, своєю чергою, здатне призвести до розвитку вторинних імунодефіцитів. Від цього й залежатиме, як буде розвиватися імунологічна реакція. А щоб підтримати імунокомпетентні органи й системи, цілком можна обійтися і без фармацевтичних препаратів.

– Що для цього потрібно?

– Не так і багато. Окрім натуральної їжі та чистої, скажімо – джерельної, води, нашими помічниками стануть ароматерапія і фітотерапія, можна використовувати аромалампи і відвари трав, аби дихати фітонцидами і нейтралізувати шкідливі речовини. Згадайте: що мали у своєму щоденному меню наші бабусі й дідусі? Цибулю і часник, хрін і гірчицю. Фітонциди цих рослин активізують фагоцитарну ланку, яка завжди мусить бути на варті, щоб вчасно реагувати на все те чужорідне, що потрапляє до організму. До речі, фагоцити – унікальні клітини. Численні дослідження свідчать, що вони дуже потерпають, коли розвивається захворювання, оскільки перебувають на передньому фронті у цій боротьбі. На щастя, їх можна відновити, бо вони добре реагують на рослинні препарати, на ароматерапію. У давнину люди не знали всіх цих тонкощів, однак уміли захиститися від багатьох недуг, особливо в осінньо-зимовий період, коли докучають вірусні хвороби та застуда. Чому б нам не скористатися їхнім досвідом?! Свого часу ми проводили серію досліджень – відстежували, як рослини реагують на умови навколишнього середовища, чи накопичують вони шкідливі речовини. Як з'ясувалося, трава чебрець, про яку вже згадувалося, досить примхлива, росте не скрізь, значно змінює свою активність під впливом довкілля. Так само реагують на умови «мешкання» лопух та хміль. До речі, лопух зараз перебуває у центрі уваги: його використовують при лікуванні онкологічних захворювань. Відомо, що за кордоном вивчають властивості лопуха й розробляють препарати на його основі.

ЩЕПЛЕННЯ – ДОДАТКОВА ІМУНІЗАЦІЯ?

– Останнім часом імунізацією стали називати щеплення. Однак це не допомогло, – не лише в Україні, а й у Європі люди відмовляються від щеплень, точаться дискусії про те, які вакцини доцільно використовувати, а від яких краще відмовитися. Таке щеплення, з погляду науки, – додаткова імунізація, або додаткове навантаження на імунну систему, яке невідомо чим може обернутися як для дитячого, так і для дорослого організму.

– Кампанія щеплень в усьому світі розпочалася наприкінці 50-их років минулого століття. Згодом було проголошено, що деякі інфекційні хвороби (наприклад, чорна віспа) назавжди зникли, – їх перемогла медицина, і цим усі дуже пишалися. Однак із часом збудники хвороб поверталися, проте після мутації ставали ще агресивнішими.

– Батькам цікаво дізнатися, яке щеплення дитячий організм перенесе легше – моновакциною чи полівакциною. Вже випускають не лише п'ятикомпонентні, а й семикомпонентні вакцини. Чи знає імунологія, як діє така кількість збудників на дитячий організм, чи до снаги йому виробляти стільки антитіл?

– Імунологи знають, чим це може закінчитися. Ще у 1959 році мій учитель профе-

сор Моргунов підготував монографію «Бактерійні токсини й анатоксини». Наукові дослідження переконливо довели, що багатокомпонентна вакцина має алергенні властивості. Відтоді й кажуть: зайва імунізація – зайва алергізація. Коли одномоментно вводиться так багато збудників, невідомо, якою буде імунна відповідь. На той час імунна система може бути пригніченою, важко визначити, на який компонент вона реагуватиме більше, а на який – менше. Бажано використовувати моновакцини. Коли два роки тому в нас проводили тотальну вакцинацію індійською вакциною КК (проти кору та краснухи), як вчинила Білорусія? Там за півроку зробили щеплення моновакциною 10 тисячам дітей і обійшлися без ексцесів. До того ж це була саме планова вакцинація, а не позапланова, як в Україні, коли за два тижні встигли зробити щеплення майже 200 тисячам людей. Які за таких умов можуть бути попереднє обстеження і поствакцинальне спостереження?!

– Не можна оминати увагою і той факт, що в пологовому будинку новонародженому роблять відразу два щеплення – БЦЖ і проти вірусного гепатиту В. Це світова практика чи виключно наше нововведення?

– За кордоном не роблять БЦЖ новонародженим у пологовому будинку. В Європі взагалі намагаються не втручатися в дитячий організм протягом першого року життя. Проти вірусного гепатиту В роблять щеплення лише у тому разі, коли хвора мама, щоб захистити немовля. Це рекомбінантна вакцина, її отримали, використовуючи дріжджі, комплекс антигенів ще потребує серйозного дослідження. Плануючи нові щеплення (проти гепатиту з'явилися не так давно), слід починати з наукових досліджень, а в нас підписують відповідний наказ і сподіваються, що якось вони обійдуться. У дітей імунна система – як і нервова, ендокринна – формується до 14-річного віку, а за цей час встигають зробити десятки щеплень. Серйозних досліджень впливу вакцинації на процеси формування дитячого організму в нас немає. Педіатри поділяють вік дитини на кілька періодів: з року до чотирьох, з чотирьох до семи, із семи – до 11 і, нарешті, з 11 – до 14. А дитячі імунологи визначають усього два періоди – від народження до шести років і від шести – до 12. Чому вони так вважають? Це пов'язано з тим, що у крові відбуваються зміни в популяції лейкоцитів: з часом їхня кількість зменшується, а кількість нейтрофілів збільшується, в організмі йде перебудова, і не дай боже втрутитися з вакциною, тобто ввести збудник інфекційної хвороби в дитячий організм, саме в цей період.

ЯК ОБІЙТИСЯ БЕЗ ЛІКІВ

– Коли вже так склалося, що без ліків, які підтримають імунну систему, не обійтись, – як зробити правильний вибір?

– В імунології є такий підхід – індивідуальне визначення чутливості людини до певних препаратів. Якщо вона велика або, навпаки, мінімальна – потрібно замислитись. Я ставлюся до лікарських препаратів помірковано, – добре, коли вони коригують, а не дуже підвищують або дуже гальмують реакції. Чому небезпечна сильна дія? Бо вона може порушити стан стабільної нерівноваги імунної системи, який нам так потрібен. Тому слід віддавати перевагу імунокоректорам, починати з мінімальних доз, дослухатися до свого організму. Я віддаю перевагу рослинним препаратам, бо вони природніші для нас, ніж ті, що були хімічно синтезовані.

– Катерино Григорівно, я знаю, що ваш улюблений імунокоректор – гарбуз.

– Так, адже він дуже добре очищує кров. Гарбуз унікальний овоч – має багато вітамінів і мікроелементів, діє як сорбент. Зараз саме час вводити його до меню, щоб підтримати імунокомпетентні системи й адаптуватися до холодів без хвороб. Мабуть, недарма колись під час сватання парубку-нелюбові давали гарбуз – свати думали, що то образа, а насправді це побажання, щоб ішов здоровим.

Подав **Євген РОМАНИШИН**, заступник голови ОО ВУТ «Просвіта», заслужений лікар України (за матеріалами Інтернет-газети «Народний оглядач»)

БОЛИТЬ!

КРИВАВА «МЕЛАНКА» 1941-го

Спомин про Марію Косюк (Касюк) її земляків зі Старих Кут, заарештованих НКВД у січні 1941 року і знищених в урочищі «Дем'янів лаз»

Сорокатиї, керівник районного проводу ОУН, засуджений до розстрілу;

Павлюк Мирослав Андрійович, 1920 р. н., українець, освіта неповна середня, селянин. Звинувачення: член ОУН, псевдо – Грицько, станичний ОУН, засуджений до розстрілу;

Чепига Володимир Юрійович, 1919 р. н., українець, освіта неповна середня, селянин. Заарештований 30.01.1941. Звинувачення: член ОУН, засуджений на 10 років позбавлення волі;

Гринюк Андрій Григорович, 1921 р. н., українець, освіта неповна середня, селянин. Заарештований 30.01.1941. Звинувачення: член ОУН, псевдо – Короленко, засуджений на 10 років позбавлення волі;

Грецюк Володимир Петрович, 1920 р. н., українець, освіта неповна середня, селянин. Заарештований 16.01.1941. Звинувачення: член ОУН, псевдо – Блакитний, керівник ланки ОУН, засуджений до розстрілу;

Косюк (Касюк) Марія Василівна, 1919 р. н., с. Старі Крути Косівського району, українка, освіта початкова, селянка. Звинувачення: зв'язкова станичної ОУН, засуджена на 7 років позбавлення волі;

Кузминюк Іван Михайлович, 1921 р. н., українець, освіта початкова, селянин. Звинувачення: член ОУН, псевдо – Шпилько, Крук, Капуста, Тихоліс, розвідник станичної ОУН, засуджений до розстрілу;

Сендерський Омелян Дмитрович, 1917 р. н., українець, освіта середня, селянин. Заарештований 29.01.1941. Звинувачення: член ОУН, псевдо – Незабудько, засуджений на 10 років позбавлення волі та 5 років пораження в правах;

Цикаляк (Цикалюк) Михайло Іванович, 1921 р. н., українець, освіта неповна середня. Звинувачення: член ОУН, розвідник ОУН, засуджений до розстрілу;

Із сусіднього села Тюдова забрали двох братів Воротняків і Дарійчука Миколу. **Воротняк Федір Михайлович**, 1908 р. н., українець, освіта початкова, селянин. Заарештований 30.01.1941. Звинувачення: член ОУН, псевдо – Лисий, засуджений на 10 років позбавлення волі;

Воротняк Лук'ян Михайлович, 1911 р. н., українець, освіта початкова, селянин. Звинувачення: член ОУН, псевдо – Чорний, засуджений на 10 років позбавлення волі;

Дарійчук Микола Максимович, 1906 р. н., с. Тюдів Косівського району, українець, освіта неповна середня. Проживав у с. Тюдів, селянин. Звинувачення: член ОУН, псевдо – Шапка, керівник підрайонного проводу ОУН, засуджений до розстрілу;

Тарновецький Іван Дмитрович, 1918 р. н., с-ще Кути Косівського району, українець, освіта середня, селянин. Звинувачення: член ОУН, псевдо – Шапка, керівник підрайонного проводу ОУН, засуджений до розстрілу;

Тимчук Микола. Ще до арешту в Кутах Микола двічі брали на допит. Після цього він покінчив життя самогубством. Юнаків і дівчину видали місцеві зрадники.

Арешти розпочалися у грудні 1940 року. Більшість затримали під час Різдвяних свят в ніч на 14 січня 1941 року. При обшуках брали

все, що могло згодитись, а потім знищували, складаючи акти. Як і у всіх інших справах виносились постанови про продовження слідства. З перших допитів видно, що заарештовані поводитись достойно і коротко й розумно відповідали на поставлені запитання. У наступних протоколах допитів відповіді ставали співзвучними до запитань слідчого. При кожному наступному допиті змінювались статті звинувачення відповідно до того, що наговорив на себе під нелюдськими тортурами підслідний.

Судили косівчан 18–19 квітня (перед Вєликоднем) 1941 року на закритому засіданні військового трибуналу (ВТ) без присутності прокурора, адвоката і навіть самих підсудних. Головував – військовий юрист Васильєв, члени трибуналу – технік-інтендант 1-го рангу Зінченко і технік-інтендант 2-го рангу Тумасов при секретарі: молодшому військовому юристові Кирилову.

На Меланки 1941 р. арешти проводилися майже у всьому Прикарпатті. Слідство над кутською молоддю тривало довго. Після слідства Анна Глібчук носила їм передачі до Станіславської тюрми. Тієї зими кутські теслярі будували в Станіславі військові стайні. Анна жила з ними й тому мала змогу носити до тюрми передачі. Як їх судили – невідомо. Додому ніхто з них не повернувся.

До смертної кари засудили: Д. Кулешера, Д. Ковалюка, М. Кузминюка, В. Грецюка, М. Дарійчука, Л. Воротняка, І. Тарновецького, М. Павлюка і М. Цикалюка. Чотирьох в'язнів засудили до 10 років ув'язнення – А. Гринюка, О. Сендерського, В. Чепигу і Ф. Воротняка. Єдина жінка-в'язень із цієї групи Марія Косюк (Касюк) отримала 7 років. Важко уявити, що пережила молода красива гуцулка в застінках Станіславської тюрми. В рідній Косівщині її красою милувались перехожі. Кати не милувались, вони брали все дозволене й нездолене. Завдяки знайденню у могилі копії її виroku і квитанції тюрми НКВС м. Станіслава вдалося віднайти кримінальну справу і місце поховання її земляків у Дем'яновому Лазі (Державний галузевий архів СБУ в Івано-Франківській області. – Спр. № 13517 у 2-ох томах).

Мати Марії Косюк (Касюк) дуже тужила за єдиною дочкою. Після війни зверталася у прокуратуру, КГБ, органи влади, щоб дізнатися, чи жива її доня. Але влада відмовчувалася. У 1947 р. матір вивезли в Сибір, її рідню зверталася у вищі інстанції, у Москву і якось добилися її повернення в Україну. Та вдома вже не було рідної хати. Майже сліпою мати Марії Косюк (Касюк) дожила свій вік у родича – Мирослава Кушнірука.

Вони були справжніми українцями: любили рідний край, свій народ, свою мову, шанували звичаї і традиції, ревно дотримувались віри своїх дідів і прадідів. Вони були молодими: хотіли кохати й бути коханими, хотіли співати своїх пісень, хотіли бути вільними на своїй землі.

Але прийшли «освободителі», які прагнули позбавити їх цього всього. Як не вважали українців народом, які паплюжили й нищили нашу культуру, нашу віру і нашу Церкву. Які хотіли забрати в українців їхню землю, а самих загнати до колгоспів, зробивши рабами.

Вони повстали, і вони загинули в полум'ї цієї боротьби. Тож пам'ятаймо їх і молимося за їхні душі і на Різдво, і на Великдень, і щодня. І дякуймо їм за свободу і незалежність, і захищаймо ці основоположні принципи так, як захищали вони.

Слава Україні! Героям слава!

Христос ся рождає! Славимо Христа!

Михайло ФРЕЙК,

завідувач МК «Дем'янів Лаз»,
Ірина КОГУТ, працівниця музею

ціну і значення кожної деталі, відчуває її, сказати б, на нюх. Тут ми знайдемо виразні картини з побуту полонених вояків-українців в австрійських таборах, як-от у Фрайштадті, де панували українська мова, освіта, друкувалися українські часописи, діяли церква, театр, художня майстерня, гуртки художньої самодіяльності, кооперації, фотомайстерня «Світло». Саме в австрійському полоні під впливом освічених патріотів тисячі хохлів-малоросів ставали свідомими українцями, які після таборового гарту рвалися до бою за Українську Народну Республіку.

Роман Коваль не ставив собі завдання написати пригодницьку повість. Вірний своєму жанру, письменник створив масштабне документальне полотно про героя, що у вогненну добу згорів за Україну. Я переконаний, що така книжка про Михайла Гаврилка сьогодні навіть потрібніша, ніж пригодницька. Є речі, про які не варто оповідати на рівні фантазії, поки вони не осмислені документально.

А от на правдиві історичні книжки ми ще довго відчуватимемо спрагу. На такі, які пише Роман Коваль.

«Я, син землі, встаю із праху», – писав Гаврилко-Язичник у поетичній збірці «На румовищах», можливо, знаючи таємничу сентенцію давніх волхів: «Хто постане із праху землі – той поведе за собою світ». І якщо український світ хоче йти вперед, то йому тільки залишається правильно обрати своїх поводирів.

Спасибі за гарячу книжку, батьку-отама-не! Хочеться вірити, що твій чин оцінить і Шевченківський комітет. Що не кажи, а він же не такий, як отой, що сто років тому оцінював роботи на міжнародному конкурсі на найкращий пам'ятник батькові Тарасові.

Василь ШКЛЯР

ІЗ КОГОРТИ БОРЦІВ

Громадські організації «Просвіта», «Сокіл», «Рідна школа», Пласт», Українська Греко-Католицька Церква, Організація Українських Націоналістів (ОУН) під час польської окупації Галичини багато зробили в справі піднесення національної свідомості українського населення, а особливо української молоді. Завдяки цим організаціям і плідній праці їхніх керівників, в той час, коли виникла потреба стати на захист своєї Батьківщини – всі свідомі патріоти взяли до рук зброю і пішли здобувати волю Україні.

ЗА ТЕБЕ, СВЯТА УКРАЇНО

Однією зі свідомих українських родин села Церківна Долинського повіту була родина Михайла Яремка, учасника Першої світової війни, воїна Української Галицької Армії, учасника боїв за Львів. У його великій сім'ї виховувалось десятеро дітей: Марія, 1902 року народження, Василь, 1905 р. н., Катерина, 1907 р. н., Йосиф, 1910 р. н., Ганна, 1912 р. н., Софія, 1914 р. н., Розалія, 1920 р. н., Юрій, 1922 р. н., Олена, 1924 р. н., Микола, 1926 р. н. Діти виховувалися в релігійному і патріотичному дусі та в праці, в любові до рідного народу. В роки визвольних змагань родина не стояла осторонь боротьби і свідомо пішла на цей нелегкий тернистий шлях.

Ще під час першої совітської окупації у 1939 році помер найстарший син Василь Яремко. Другий син Йосиф (Юзю – так його називали у Церківні), працював у селі ковалем. Ще юнаком подобалась йому професія коваля. Батьки тішилися Йосифом, бо бачили у своєму синові велике майбутнє. Вони не жаліли грошей, щоб тільки їхній син здобув гарну спеціальність і в майбутньому мав кусень хліба.

Яка була радість у родині, коли син одержав диплом коваля. Золотими руками й невтомною працею здобув у людей авторитет і повагу. Його знали не тільки у рідному селі, але і в навколишніх. Хлібороби цілий рік давали йому роботу, а він ставрався виконувати її сумлінно. Не було такої роботи, щоб оцей сільський умілець не здужав її. Навесні, влітку, восени і взимку двері його кузні не зачинялися. Від досвідку до пізнього вечора з помічником трудився невтомний спеціаліст, трудівник Йосиф Яремко. Батько гордився сином. Не пішли його гроші на вітер. Чує від знайомих і незнайомих людей добрі слова про сина Юзю...

Тут, у кузні Йосифа Яремка, не тільки кувалось залізо, тут кувался і характер українського патріота. Кузня служила ще й місцем зустрічі підпільників, зв'язкових. Вона знаходилась на околиці села і це дозволяло контролювати дії німецьких урядовців і гестапо, які часто навідувалися у село то за контингентом, то за хлопцями у бавдінст або в Німеччину на рабську роботу.

Настали гарячі 1942–1943 роки. Німаки на фронті заносять поразки за поразкою. Вони з великими втратами відступають до Карпат, їхні сателіти мадяри масово залишають фронт і через Карпати прямують додому. Малі відділи деморалізованих мадярів переходять через Витвицю, Станківці, Церківну, Слободу Болахівську, Липу. Цей найкоротший шлях через Карпати дозволяв мадярам якнайшвидше добратися додому.

А в цей час у Карпатах вже діють відділи УПА. Вони ведуть бої з німецькими, мадярськими окупантами, а також – із совітськими партизанами. Малі мадярські відділи здають повстанцям зброю, а повстанці за те під охороною переправляють їх через Карпати.

1942–1943 року Провід ОУН–УПА здійснює магазинування зброї, яка буде використана у боротьбі з окупантами. Активну участь у цій акції бере Йосиф Яремко, який вже на той час отримав псевдо Сосна.

У серпні 1944 року совітські частини прорвали фронт і захопили села Мізунь, Кальна, Ротічки, Станківці, Церківна, Слобода Болахівська, Поляниця, Тисів. У селі з'явився колишній «втікач» з німецького концтабору Гріша. Так він себе назвав. Більше року він проживав у Церківні і знав усіх патріотів, які чомусь не дуже стереглися оцього «втікача». Знав Гріша і Сосну. Не раз «втікач» заходив до кузні Юзю, не раз кував тут коня свого господаря Миколи Макари, слухав розмови сільських патріотів. Він усе запам'ятовував, а може, й записував до своєї записної книжки. Не знав господар, не знало село, не знала служба безпеки, що оцей тихий, лагідний рижий москаль не є втікачем з німецького полону, а засланний більшовиками агент Москви. Він все вивідав про повстанців, про місцезнаходження партизанських складів зброї, продуктів харчування. Знав усіх сільських активістів, треба було терміново діяти...

Василь ГУК

(Далі буде)

НА ЗДОБУТТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРЕМІЇ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Я, СИН ЗЕМЛІ, ВСТАЮ ІЗ ПРАХУ...

(Закінчення. Поч. на стор. 3)

він здобуває освіту в Імператорській академії мистецтв у Кракові. Там-таки видає і свою єдину збірку віршів «На румовищах» – коштом Костя Паньківського. Але не поезія стала його покликанням. Митець українського «експресивного реалізму» прагне досконалості у скульптурі і їде до Парижа стажуватися у Вільній художній академії «Гранд Шом'єр» Еміля Бурделя на Монпарнасі.

Гадаю, що десь зоддалік Михайло там бачив і старенького на той час Родена, перед яким схиляв голову. Гадаю, що його, Михайлова, доля могла б скластися зовсім інакше, без тієї Голгофи, яка вже височіла на відстані кількох літ жертвної праці й боротьби. Принаймні він легко міг би стати вільним художником європейського рівня. Про силу його таланту свідчить той факт, що на конкурсах на найкращий пам'ятник Тарасові Шевченкові проект Михайла Гаврилка був найкращим. І це при тому, що участь у цьому змаганні брали скульптори з усієї Європи.

Михайло вклав у цей проект усю свою душу – вдихнув у глину живу ідею пробудження України, що «провадить далі свій недокінчений історичний похід у чарівну країну грядущої слави». Не традиційні кожух і зажуру вкладав скульптор в образ Пророка, ним «убожествленого», а його рвійне слово, що «паде, як стріла Божого грому», ведучи до бою найкращих синів України. Назву проекту Гаврилко теж дав промовисту й однозначну: «Або здобути, або живому не бути». Своє захоплення динамікою скульптурної компо-

зиції висловив і Богдан Лепкий: «...Всі постаті неначе йдуть». До речі, такого пам'ятника Тарасові, яким замислив і спроектував Михайло Гаврилко, в Україні немає і досі.

Перша світова війна принесла багато лиха й тривоги, проте уярмленим народам вона подала й надію. Україні – також, адже війни руйнують імперії. Повернувшись у Галичину, Михайло Гаврилко стає одним із засновників Спільки визволення України, організатором Українських січових стрільців, а згодом і Сірої дивізії Армії УНР. Він і сам був воїном – чотарем УСС. Та навіть коли поміняв стек на шаблю, у перервах між боями брав до рук олівець або знаходив піддатливу глину. А коли українська армія зазнала краху, Михайло Гаврилко пішов у повстанці. Він повернувся на рідну Полтавщину, бо партизанська боротьба вимагає досконалого знання місцевості, де тобі кожен куш за брата. І, схоже, узяв собі псевдо Шевченко. Так козак Михайло Гаврилко творив уже лісову шевченкіану. Його останні дні оповиті легендами. Червоні схопили героя в Полтаві. Я бачу гордий погляд цього бранця. Уявляю, скільки ненависті викликало у ворога його мужнє, непроникне обличчя. Вони не розстріляли Михайла, як інших. Вони спалили його живцем у печі локомотива.

Ваги й масштабності книжки додає широке історичне тло, на якому автор розгортає шлях героя. Робить це Роман Коваль, як завжди, з глибоким розумінням історичних обставин, із залученням великого масиву архівних матеріалів, з ретельною скрупульозністю документаліста, який добре знає

НАРОДНІ РЕМЕСЛА

ЕНЕРГІЯ РІЗДВА

У Картинній галереї Національного заповідника «Давній Галич» відкрився новорічно-різдвяний вернісаж. Створювали свято й передавали чар Різдва чудові роботи, виготовлені вихованцями Малої академії народних ремесел м. Галич.

У відкритті новорічно-різдвяного вернісажу взяли участь представники духовенства, органів державної влади та місцевого самоврядування, науковці, учні та їхні батьки. З вітальним словом і роздумами про роль зимових обрядів виступили начальник управління освіти і науки Івано-Франківської обласної адміністрації Зінаїда Болюк, генеральний директор – науковий керівник Національного заповідника «Давній Галич» Олександр Береговський, завідувач кафедри декоративно-прикладного мистецтва та етнодизайну Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника проф. Богдан Тимків, директор обласного центру науково-практичної творчості Василь Дранчук, директор Малої академії народних ремесел м. Галич Стефанія Сидорук, декан Галицький УАПЦ отець Іван Кузь, настоя-

тель монастиря РКЦ в с. Більшівці отець Григорій Цимбала, мати учня Малої академії Лілія Николін.

Три виставкові зали Картинної галереї Національного заповідника «Давній Галич» у день відкриття вернісажу були заповнені неповторними творами дітей. Кожен відвідувач мав змогу детально оглянути саме ті вироби, які найбільше милували його око. А їх було багато! Це – дідухи (від найменших – до великих, заввишки з людину), найрізноманітніші вироби з соломки («павуки», люди і звірята), різдвяні деревця, бісер, витинанки та кераміка, макети церковних храмів, аплікація, різьба, вишивка, ляльки, образотворче мистецтво. Загальну увагу привертав макет «шопки» (стаєнки, в якій у Вифлеємі народився Спаситель). Чудового настрою відвідувачам додавали колядки та віншування у виконанні творчих колективів Малої академії народних ремесел.

З прадавніх часів на галицькій землі проживали люди, які мали чудовий дар від Творця – вони займалися різноманітними ремеслами, знання про які передавали

прийдеши поколінням. Історичні події, поєднання певних елементів язичництва та християнства, зрештою, вплив суспільства безпосередньо накладають свій відбиток на мистецтво. Проте, разом з цим, саме в околицях Галича, досі зберігається й попу-

ляризується справжнє народне мистецтво – активними пропагандистами якого є педагоги та учні Малої академії ремесел.

Вона була створена 1993 року. Сьогодні згуртовує більше двох десятків висококваліфікованих педагогів і дозволяє ознайомитися й навчитися народному ремеслу майже 600 дітям району на базі 20 загальноосвітніх шкіл (і є єдиним закладом такого зразка за кількісним охопленням учнів в області). Вихованці своїми виробами популяризують нашу минувшину й неодноразово здобували призові місця на районних, обласних та Всеукраїнських творчих конкурсах. Новорічно-різдвяний вернісаж не став винятком: найкращі юні таланти були відзначені грамотами обласного освітянського керівництва. Їх отримали Володимир Бойко, Олександр Бойко, Наталія Максимів, Галина Семенюк, Ірина Підгаєцька, Марта Осецька, Марта Турчин та інші.

Виставка експонуватиметься у Картинній галереї до 20 січня. Впродовж усього часу діятиме різдвяна майстерня. Знавці народного мистецтва проводитимуть для школярів майстер-класи з виготовлення новорічно-різдвяних виробів.

Андрій ЧЕМЕРИНСЬКИЙ,
член НСКУ, магістр історії

ЮВІЛЕЇ

ЛЮБОМИРОВІ
МИХАЙЛІВУ – 60

Друкуємо добірку віршів із етичної книги «Вербовий мед», яка вийшла напередодні ювілею автора, члена Національної спілки письменників України, голови Рожнятівського районного об'єднання товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка Любомира Михайліва, якого 4 січня виповнюється шістдесят.

Входимо в ніч,
А вона така тиха і ніжна,
Наче невичата нива –
стоїть перед мною стіною,
Січень надворі.
Не мрячно сьогодні, не сніжно,
Ночі, як люди, бувало:
стоять і говорять зі мною.

Зорі розказують,
що їм там бачиться з неба,
І про мандрівки
по Шляху Чумацьким в майбутнє,
Місяць-царевич
придворних зібрав біля себе,
Наче вони на весіллі
з землею присутні.

Казка, чи диво, чи, може,
ява така нині –
Наче Різдвяна містерія
втрачених візій,
Зорі, немов ялинкові прикраси –
Червоні і жовті, і сині,
Падали вниз, зачепились,
повисли на стрісі.

Ніч з колядою, з вертепом,
немов Божа Мати,
І описати красу
ми не можемо словами,
Ніч полонила мене і втікати до хати
Я вже не можу, як хлопчик до мами.

Перенароджуюсь я
й почуття мої, й мислі,
Ніч перейде і, напевно,
відбудуться зміни,
Місяць і далі сидить
у золоченім кріслі,
Ніч на землі перед Богом стоїть
на колінах.

Воля – це наша доля,
Чуеш, чи ні?
Скажи мені,
Народе мій бідою skutий,
Обкрадений до нитки,
Богом забутий
І безборонний,
Неначе ялиця в полі.
Справді було, було –
Ми всі прагнули волі,
Та ще й досі ходимо
По замкненому колі,
І що не день, то більше
Нам сиплють на рани солі.
А ми мовчимо,
Мовби у рот води набрали,
Наче перед сповіддю грішники.
І раз-у-раз вибираємо,
Неначе гнилиці перебираємо
І тішимося,
Як попадеться солодка грушка,
А не муляж,
А сьогодні – знову ажіотаж
Навколо української ідеї,
Пізно спасати її,
Кажете, панове,
А ви не помрете за неї?
Ні?
А я за неї помру,
Та перед тим
Зсуну з плечей гору,
Щоби знали, що я не горбився,
Я рівно йшов
І ніс у серці сонця і неба шовк.

ДІЯ

СІЧОВИЙ ШЛЯХ
ПРОДОВЖИТЬСЯ
СТРІЛЕЦЬКИМ

Реєстрацією вимог голови Запорізького обласного об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка, члена Січового духовного братства Олега Валентиновича Ткаченка до новообраної Верховної Ради України і звернення «Ми – українці» (з додатком підписних листів на підтримку «Вимог», зібраних серед пересічних українців Запорізької, Січеславської (Дніпропетровської), Кіровоградської, Полтавської, Черкаської, Київської областей і міста Києва) завершився перший етап акції «Січовий шлях Просвіти».

Олег Ткаченко вирушив із Запоріжжя 9 листопада 2012 р., проніс Україною до Києва святий дух Хортиці, Запорізького дуба, подолавши пішки за тридцять днів понад 600 кілометрів, відвідавши близько ста населених пунктів, провівши близько п'ятдесяти зустрічей з дітьми шкіл, студентами вишів, училищ, ЗМІ, сільськими головами та громадами, провітрянськими колективами, прес-конференції та сотні індивідуальних зустрічей з українцями як у містах, так і в селах. Проніс він слово «Просвіти» через святі для кожного українця місяці: Чигирин і Суботів Богдана Хмельницького, Холодний Яр Івана Гонти, Максима Залізняка, Василя Чучупаки, вклонившись Батькові української нації – пророку Тарасові Шевченку на Чернечій горі в Каневі...

Завершив пан Олег свій похід за мову 8 грудня о 10.00 біля Київського головпоштамту. У цей же день на засіданні великих зборів товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка, присвячених 144-й річниці «Просвіти», її голова Павло Мовчан зазначив, що Олег Ткаченко є не тільки сучасним Григорієм Сковородою, але й Махатма Ганді двадцять першого століття і запропонував Олегу Ткаченку очолити акцію, подібну Гандівській «від одного – до мільйона».

Олег Валентинович із захопленням розповів присутнім просвітянам про «Січовий шлях Просвіти», зазначивши, що хотів не тільки зібрати підписи під «Вимогами» й передати їх до нового складу Верховної Ради України, а ще – подивитися на Україну та українців, на весь український світ очима пішого мандрівника, прочанина, пілігрима, зазначивши, що це цілком вдалося здійснити. Упродовж подорожі вівся щоденник, фоторепортаж, здійснювалися записи на диктофон. Уся інформація після узагальнення буде поміщена у книгу. Олег Ткаченко погодився на пропозицію Павла Мовчана очолити акцію (подібну Гандівській), розпочавши під егідою «Просвіти» «Посполите рушення».

Сьогодні завершився перший етап акції «Січовий шлях Просвіти», а попереду пан Олег збирається рушити до Житомира, Тернопільщини та Івано-Франківщини, щоб на початку літа вирушити у Донецьку та Луганську області з основним гаслами: «Ми – українці» та «Донбас – це Україна!». Нині вкрай необхідне сучасне, дієве, багатомільйонне «Посполите рушення» для розвитку і збереження української мови, культури та духовності задля добробуту і процвітання українського народу.

Українська нація нарешті зобов'язана взяти відповідальність за долю країни, за кожного українця у свої руки.

Галина ЄГОРОВА,

прес-центр ЗОО ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка

ЧАСОВІ ПАРАЛЕЛІ

КІНЕЦЬ СВІТУ, АЛЕ ПО-ІНШОМУ

«Вони не мають ні знань, ні елементарної культури», – нарікає на студентів моя подруга, викладачка університету. На викладацькій роботі вона вже з добрих чвертьстоліття, розпочинала ще в совку і має з чим порівнювати. «Колись на всю групу траплявся хіба один хамуватий, недбалий чи неслухняний студент, – згадує вона. – А тепер удень зі свічкою шукаєш тих, які такими не є. Доводиться робити їм зауваження, щоб виплюнули жуйку, коли розмовляють із професором. Або якщо комусь припекло вийти з аудиторії під час заняття, то слід попросити дозволу й тишенько зникнути, а не влаштувати перформенс. Часом це просто дитсадок якийсь. З тією лиш різницею, що це ставтево зрілий дитсадок. Не так давно ксерю я собі щось там у деканаті, коли це ввалює, не постукавши, отакена дівуля й запитує, де секретарка. Я відповідаю, що зараз повернетесь. А вона мені на це: «Окей, гуді!». «Як це окей? – питаю. – Ми з вами, здається, не подружки, щоб у такому стилі спілкуватися».

Моя приятелька ніяк не може заспокоїтися й веде далі: «На заняттях лише половина з них щось нотує, друга займається чим завгодно, наприклад, спить. Не знаю, як їх виховують удома. Батькам, видно, однаково – чи їхні діти задирають ноги на стіл і які міні-спідниці носять. Роблю зауваження – а вони щиро здивовані: що ця баба від нас хоче? На консультації не ходять, зате присилають мейли, наприклад о 23-й годині – що от, мовляв, «я не могла прийти, то напишіть мені в кількох реченнях, про що ви там розповідали». І навіть без жодного будьласка, уявляєш? Нічого їм не треба і мало що їх цікавить. Настільки ліниві, що й самій не хочеться приходити на заняття до них. Ще, може, якби я станцювала стриптиз, то вони б зацікавилися». (Тут мені хочеться кинути, що навіть і тоді навряд чи, але я делікатно мовчу).

«А головне, – моя подруга виходить на узагальнення, – відсутність базових знань. Української граматики не знають зовсім, плутаються в частинах мови, не в змозі скласти речення з дієприкметниковим зворотом. А як вони пишуть, які жакливі помилки! «Ми ж не філологи», – виправдовуються – ніби тільки філологи зобов'язані бути грамотними. Ще був у мене на заліку студент, який не знав, що Норвегія лежить у Скандинавії. Недавно я розповідала їм про Сервантеса, то склалося враження, що вони поняття не мають хто це. Хоча коли я спитала, то враз закивали головами, ніби щось таке чули».

Мою подругу жваво підтримує її колега, теж викладач, хоч і з дещо коротшим стажем. «Мені здається, – розмірковує він, – далеко не всі доросли до розуміння, що таке бути студентом. Вони хочуть, щоб їх вели за руку, бо тато з мамою платять за це гроші. Іноді замислюєшся – а навіщо їм узагалі ця освіта? Колись хлопці рвалися у студенти, щоб уникнути армії. А тепер? Мабуть, просто не хочуть працювати. Проте й на заняття ходити не хочуть, бо навіщо? На заняттях же нудно! Навіщо конс-

пектувати, якщо можна взяти конспект у сусіда? Навіщо в сусіда, якщо все знайдеться в Інтернеті? Зате які претензії! Це сьогоднішнє покоління просто впевнене, що викладачі нікуди не дінуться і все одно повиставляють їм такі оцінки, як треба. А як вони люблять перекручувати! Я тепер кожне своє заняття знімаю відеокамерою, щоб потім не закидали мені чогось такого, що я не казав».

Моя подруга знову бере ініціативу: «Студенти повинні бути елітою. А ці теперішні – щось цілком протилежне. Найбільша проблема – тотальне невміння висловлюватися. Якби я вимагала від них, щоб говорили літературною мовою, то це було б уже просто понад їхні сили. Нинішня мова студентів нагадує мені мову петеушників за наших часів. Та вони і є петеушниками, якщо чесно! На семінарах треба дискутувати, а вони сидять із телячими поглядами і єдине, на що здатні – це якісь тупі анекдоти, від яких самі ж і сміються, бо що тупіше, то краще. Дівчата сидять красиві, нафарбовані, а я не знаю, чи вони хоч трішечки розуміють, що я кажу – таке враження, що не розуміють і розуміти не хочуть».

«А ти хочеш, аби твої книжки читало все більше українців!» – плескає мене по плечу колега моєї подруги. Але я не викладач, тож і погляд у мене оптимістичніший. Тим більше, що вже через кілька днів я обговорюю цю ж проблему з іншими своїми друзями – студентами. І з їхнього боку все виглядає інакше.

«Бачили б ви цих наших викладачів! – обурюється Мишко. – Як вони сідають і монотонно бубонять із тих самих пожовклих зошитів, з яких читали студентам усі п'ятдесят років своєї, ги-ги, науково-освітньої діяльності! І все це сидючи, жодної імпровізації, відступу. Хоч є й такі, що просто читають нам уголос підручник. Та я ж і сам можу з підручника читати. А їм за це ще й платять. Деякі люблять робити вигляд, ніби не розуміють, про що їм запитуєш. На самих же просто написано – отакеними велетенськими літерами – збираю хабарі! А ви хочете, щоб вони ще й ваші книжки читали!»

Я погоджуюся, що це нереально. І що в наріканні на молодь немає як мінімум нічого нового. «Наша молодь zdegradovana і розпущена. Молоді люди вже не слухають своїх батьків. Кінець світу зовсім близько», – занотовано клінописом на глиняних таблицях у халдейському місті Урі за дві тисячі років до нашої ери. Тисячоліттям раніше на єгипетській кам'яній стелі про це було сказано ширше і страшніше: «Сьогоднішня молодь не має вже нітрохи поваги до старших, вона зіпсована дощенту, нетерпляча і цілком позбавлена витримки. При цьому вона здатна лише висміювати досвід і погляди своїх батьків. Надходять жакливі часи. Поведінка теперішньої молоді ясно вказує на остаточний занепад і близький кінець людського роду». Швидше за все, саме тоді він, кінець, і настав.

Юрій АНДРУХОВИЧ, письменник

У 2012 році минуло 160 років від дня народження та 90 років з дня смерті відомого в Галичині громадського діяча, вченого, близького товариша Івана Франка, Михайла Павлика, Михайла Драгоманова, Наталії Кобринської, одного із засновників наукового Товариства імені Тараса Шевченка у Львові, відомого лікаря жіночих недуг Фелікса (Щасного) Сельського.

Народився Фелікс (Щасний) Сельський 1852 року в селі Колодниця Львівської області на Стрийщині в родині Станіслава і Юлії Сельських. Його батько у першій половині XIX століття змушений був з політичних мотивів покинути Польщу й переїхати в Галичину, яка на той час належала до Австрії, і поселитися в селі Колодниця. Тут він знову запроваджує своє господарство й водночас стає орендарем (посесором) і управителем тутешніх лісових масивів.

Римо-католик за віросповіданням Станіслав знайомиться з Юлією, донькою пароха і декана в селі Розвадів над Дністром (біля м. Миколаїв Львівської області) греко-католицького священика Михайла Абрисовського та його дружини Олени (з дому Крижанівських). Згодом Станіслав приймає греко-католицьке віросповідання й одружується з Юлією.

Подружжя Сельських у греко-католицькому обряді виховало високоосвіченими чотирьох синів та двох доньок. Фелікс був середньою дитиною. Гімназійну освіту здобував у Дрогобичі та Львові. Після здачі матури, того ж 1872 року, вступає на медичний факультет Віденського університету. У дрогобицькій гімназії Фелікс познайомився з Іваном Франком, який навчався на три класи нижче. З того часу він стає неначе старшим братом, товаришем Івана Франка й має чималий вплив на нього. Іван Франко був дуже високої думки про Фелікса Сельського за його людяність, спільність поглядів, активну культурно-громадську і політичну діяльність.

Навчаючись у Відні, Щасний Сельський відразу долучається до громадсько-політичного життя українського студентства, стає активним членом студентського товариства «Січ», яке об'єднувало українську молодь Галичини, що навчалась переважно у Віденському університеті. На восьмому році існування «Січі» його обирають головою товариства (з 19.12.1874 р. до 07.11.1875 р.).

«Січ» на той час уже мала у своєму розпорядженні велику бібліотеку, плідно організовувала роботу наукових гуртків – фізиків, математиків, медиків тощо, здійснювала чималу громадсько-культурну роботу. Як відомо, у ті роки прогресивні кола інтелігенції Галичини охоплює романтизм соціалістичних ідей. На час проживання у Відні помешкання студента Фелікса Сельського стає своєрідним пунктом з пересилки літератури революційного змісту (соціалістичних «метеликів» і видань М. Драгоманова) між Західною Європою (Женева) та Львовом і Східною.

Перебуваючи в австрійській столиці, Сельський у студентські роки близько знайомиться з Михайлом Драгомановим, який залучає його до випуску журналу «Громада». Зближається зі студентами Віденського університету Остапом Терлецьким та Іваном Мандичевським, з якими надалі життєві стежки не раз сходилися. Голова «Січі» добре знав і про видавничі плани «Просвіти».

Ф. Сельський переживав за долю літературно-художніх журналів «Друг», «Громадський друг», на сторінках яких неодноразово сам друкувався, а видавцями були близькі друзі Іван Франко, Михайло Павлик, Остап Терлецький, Іван Мандичевський.

У листі до І. Мандичевського від 30.05.1877 року Фелікс писав: «Тепер «Друга», доки він буде у руках наших соратників, треба підтримувати всілякими способами і ніяк не можна дати йому упасти». Та поліція пильно стежила за розповсюдженням соціалістичних видань у Галичині й у червні 1877 р. арештовує Михайла Котурницького. Жандарми здійснюють ревізії різних товариств – «Просвіти», «Народного дому», «Академічного кружка» та інших, у тому числі редакції «Друга». Після обшуку заарештовують І. Франка, О. Заячківського. У наручниках з Відня привозять Ф. Сельського, О. Терлецького, студента-медика Едмунда Бзежинського. В різних місцях арештували близько півсотні осіб.

При обшуку у Ф. Сельського поліція конфіскувала велику кореспонденцію, багато книжок політичного змісту. Були там листи від М. Драгоманова, М. Павлика, І. Франка, І. Мандичевського, від діячів зі Східної України і навіть Росії, а також від Л. Закаринського зі Станіслава. На допиті 1 серпня 1877 року Ф. Сельський розповів докладно свою біографію, пояснив зміст знайдених у нього матеріалів, сказав, що є студентом 5 курсу медичного факультету у Віденському університеті. Категорично заперечував належність до будь-якого товариства. Але визнав себе прихильником соціалістичних ідей. Підтвердив, що в лис-

туванні, щоб приховати свої зв'язки з революційними колегами перед поліцією, виступав під псевдонімом Іван Бойчук. Дав пояснення кожного листа, знайденого в нього. Підтвердив, що через нього йшов зв'язок М. Драгоманова з редакцією «Друга». У Фелікса забрали рукопис статті до журналу «Правда», де гостро критикувався видавничий план товариства «Просвіта» у Львові. 17 вересня 1877 року Сельського звільнили з-під варті з умовою невиїзду зі Львова до закінчення слідства.

повинен знати, для кого він пише і хто його читає. У науково-популярних книжечках явища природи повинні описуватись, виходячи тільки з наукової точки зору і відкидатись всяка містика. Рецензована робота, на думку критика, не розширює знань читача, а отже, не становить особливої цінності».

Львів ще більше зближує Щасного Сельського з давніми друзями І. Франком, М. Павликом, О. Терлецьким. Тут він знову контактує зі студентськими товаришами, серед яких уже є відомі науковці, літератори, видавці, журна-

ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ, ЛІКАР, ЛЮДИНА...

Фелікс Сельський (прибране ім'я Щасний). Фотографія після суду 1878 року

Євгенія Сельська (з дому Бауровичів)

У жовтні 1877 року державна прокуратура склала звинувачувальний акт, в якому приїзду до Львова Щасний ще активніше включається у громадську діяльність. Стає одним із засновників «Дністра», співробітником «Народної торгівлі», «Просвіти». 1900 року його обирають головою Товариства львівських лікарів.

А 14 січня 1878 року о 9-й годині розпочалося слухання судової справи над І. Франком, М. Котурницьким, О. Терлецьким, М. Павликом, І. Мандичевським, Ф. Сельським, Ганною Павлик, А. Пребєндівським. На суді Щасний заявив, що визнає соціалістичні ідеї і за переконанням – соціаліст. Підтвердив свою належність до товариства «Січ» у Відні. 21 січня 1878 року трибунал оголосив вирок. Сельського засудили на місяць. Покарання відбував з 7 вересня до 7 жовтня 1878 року.

Минали роки. Притягнення до судової відповідальності групи товаришів «за антидержавну діяльність» не минуло безслідно ні для Ф. Сельського, ні для його товаришів. Усі вони надовго потрапили в списки «неблагонадійних» осіб, небезпечних для цісарської монархії. За такий ярлик довелося довго розплачуватись. Іван Франко у відкритому листі до товариства «Просвіта» 1891 року з цього приводу писав: «Процес зруйнував нас, підрізав усю нашу будучину, зробив нас інтелігентними пролетарями без жодної надії на поправку нашої долі. Руська суспільність поспішила і собі кинути на нас каменем, а товариство «Просвіта» було перше, котре офіційно санкціонувало своє проскрипцію, викинувши мене і моїх товаришів: доктора Сельського, доктора Івана Мандичевського з числа своїх членів».

Відбувши місячне ув'язнення, Сельський повертається до Відня, поновлюється на навчання, а 1880 року його завершує, отримавши звання доктора медицини. Після університетських студій залишається на роботі у Відні. Працює лікарем у столичних шпиталях Рудольфа, Зехелюс, Марії Терези. В останньому був асистентом професора жіночих недуг, доктора К. Рокітанського. Під керівництвом визнаних фахівців майбутній вчений пройшов блискучу школу з акушерства та гінекології і став високопрофесійним спеціалістом. Водночас серйозно займається науково-дослідною роботою.

1883 року молодий лікар переїжджає на постійну роботу до Львова, де тільки-но відкрилась міська лікарня. Йому відразу пропонують посаду завідувача відділу жіночих недуг. Та він не залишає роботи й на літературній ниві. Спогади, критичні статті, рецензії, огляди художніх і публіцистичних творів з-під його пера часто з'являються друком. Публікуючи свої праці, користувався різними псевдонімами: Щ. С. («Правда», 1876), Агрус («Вольне слово», 1883), І. Бойчук та ін.

Найбільш відомою стала його рецензія на брошуру «Про життя» В. Тянкевича, видану «Просвітою». Ця рецензія була опублікована в першому числі заснованого І. Франком і М. Павликом журналу «Громадський друг». У ній автор ділиться думками, як слід писати популярні книжечки для народу. «Кожен автор у цьому випадку, перш за все,

лісті. Часто допомагає колегам матеріально у видавничій справі, особливо І. Франку. Після приїзду до Львова Щасний ще активніше включається у громадську діяльність. Стає одним із засновників «Дністра», співробітником «Народної торгівлі», «Просвіти». 1900 року його обирають головою Товариства львівських лікарів.

Як відомо, у Львові 1873 року було створене Товариство імені Шевченка. Його основним завданням була всебічна допомога в розвитку українського письменства. У його обов'язки входило і видання книг, часописів (як літературних, так і наукових). Серед окремих членів Товариства зародилась ідея про доцільність взяти на себе і функції лідера у формуванні певних напрямків української науки.

11 травня 1893 року у залах «Руської бесіди» і «Просвіти» Львова зібрались чергові збори Товариства імені Шевченка (десяті від часу його заснування). На них з'їхалось більше півсотні членів Товариства, серед яких і доктор медицини Щасний Сельський. Збори відкрив Олександр Барвінський такими словами: «...Товариство імені Шевченка вступає на нову дорогу, на широку ниву наукової праці у рідній мові, стає науковим товариством. Се хвиля історичного значення в культурнім і національнім розвитку українсько-руського народу...» Були створені три наукових секції: філологічна, історико-філософська і математико-природничо-лікарська. До першого керівного складу математико-природничо-лікарської секції обрали директором професора Івана Верхратського, заступником директора – доктора медицини Щасного Сельського, а секретарем – професора Володимира Шухевича.

Заступник директора математико-природничо-лікарської секції Щасний Сельський з перших днів вступу на посаду першочерговим своїм обов'язком вважав якомога швидше налагодити ділові наукові контакти з українськими лікарями, які досягли певних успіхів у лікуванні різних захворювань, а їхні методи й способи лікування несли б наукову новизну. Таких медичних фахівців розшукували не тільки серед тих, що працювали на теренах Галичини, а й трудилися у Празі, Відні, Польщі, Німеччині, Східній Україні та інших віддалених кутках.

Портфель наукових статей на медичну тематику швидко поповнюється. Щ. Сельський і сам займається науковими дослідженнями в галузі гінекології. Матеріали з цих досліджень друкує трьома мовами (німецька, польська, українська) у фахових збірниках, журналах та виданнях НТШ. Після реформи статуту Наукового товариства, коли ввели нову категорію дійсних членів, Щ. Сельський стає дійсним членом НТШ.

Коли при математико-природничо-лікарській секції створюється окремий самостійний науковий підрозділ – лікарська комісія, першим його головою обирають Щ. Сельського, заступником голови – Є. Озаркевича, секретарем – Г. Гарматія. У тому ж 1898 році лікарська комісія видає свої матеріали окремими книгами (частинами) до третього та четвертого томів збірника секції.

При цьому члени комісії встигали ще й писати наукові праці й друкувати їх у різних виданнях. Зокрема, у четвертому томі лікарського відділу збірника з'являється нова праця Щ. Сельського «Спірні питання про відклин родниці». У цей же час виходять друком його праці польською і німецькою мовами. Щасний Сельський усі ці роки трудиться керівником відділу жіночих недуг при львівській поліклініці.

На початку 1902 року під час чергових перевиборів усіх ланок НТШ головою відділу й директором історико-філософської секції надалі залишається М. Грушевський, та у філологічній секції посаду директора залишає І. Франко. Відмовляється від посади заступника директора Фелікс Сельський, яку займає доктор Євген Озаркевич. Аналогічні зміни відбулися і в лікарській комісії, де замість Фелікса (Щасного) Сельського головою обирають Євгена Озаркевича. Після 1904 року Щасний залишається тільки у складі членів лікарської комісії.

Зважаючи на вищесказане, дивуємось, чому 50-літній вчений, громадський діяч, висококласний лікар-практик саме в час найбільшого особистого творчого злету одночасно з І. Франком (філологічна секція) раптово відходить від роботи в НТШ. І це лише за рік після того як Сельського обрали головою Товариства львівських лікарів, а за заслуги в медицині й громадській праці іменували «радником найвищої санітарної ради у Відні» і нагородили орденом цісаря Франца Йосифа. Тут можуть бути різні припущення. Можливо, виникли якісь непорозуміння з головою НТШ М. Грушевським і його прихильниками? А може, це було пов'язане зі станом здоров'я Щасного Сельського (він погіршився від тривалої напруженої різнопланової праці)?

Я свідомо так детально висвітлюю участь Щ. Сельського в роботі НТШ, бо останнім часом ряд авторів (преса, радіо) необгрунтовано приписують заслуги Щасного Сельського Євгенові Озаркевичу, рідному брату Наталії Кобринської. Без сумніву, і Євген Озаркевич залишив значний слід у розвитку медичної науки Галичини, адже, як би там не було, а Наукове товариство імені Шевченка крокувало далі, розкриваючи все нові горизонти науки. Але ми повинні пам'ятати, що починати будь-яку важливу справу завжди важче, ніж її продовжувати на обжитому ґрунті.

Починаючи з 1904 року Щасний практично припиняє активну діяльність у НТШ. Він більше зосереджується на практичній лікарській роботі у відділі жіночих недуг. Крім того, його залучають майже до всіх українських організацій. Запрошують до роботи радником міста Львова. Протягом ряду років обирають президентом Ради львівського управління народної торгівлі. Не залишається вчений осторонь політичної діяльності. Зокрема, 1907 року Фелікс Сельський разом із Юліаном Романчуком та А. Стефановичем виступили з «Відозвою про порушення прав руської народності у Львівському університеті». У ній йшлося про те, що 1 лютого українські студенти виступили з вимогою про проведення навчання в університеті не лише польською мовою, але й українською.

Аналізуючи подання «Хроніки НТШ» наступних років, ми бачимо, що востаннє прізвище Щ. Сельського згадується у складі членів лікарської комісії НТШ 1910 року. Починаючи з 1906 року в переліку займаних ним посад, поряд із посадою начальника відділу жіночих недуг, з'являється ще дописка: лікар у Львові. Що стосується математико-природничо-лікарської секції, то до останніх днів свого життя він залишався у складі «дійсних членів» НТШ. Схилив тоді свої погляди до діяльності заснованої Народно-демократичної партії (НДП).

На високому духовному піднесенні зустрів Фелікс Станіславович 1 листопада 1918 року звістку про встановлення в Галичині самостійної Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Адже за здійснення цієї ідеї він боровся з молодих років. На той час Щасний Сельський вже тривалий час перебував на пенсії, на яку вийшов через серцеву недугу наприкінці 1910 року. Прагнувши спокою і відпочинку серед тихої дикої природи, бажаючи бути якнайдалі від великого гомінкового міста, він для постійного проживання обирає мальовничий куток Карпат. Ним став хутір Вигодівка біля села Витвиця, яке вклинилось у гори неподалік відомого Гошівського монастиря і знаходиться на віддалі 11 км від міста Болехова. Хутір з садибою під черепицею купив у збанкрутілого місцевого лихваря Райфа. У Вигодівці Сельський прожив дванадцять останніх років, але весь цей час не усувався ні від громадсько-політичного життя, ні від своєї професійної праці. Його будинок у Вигодівці перетворився у своєрідний лікарняний заклад, до якого щоденно на лікування приходили селяни з навколишніх сіл, до інших хворих виїжджав сам, не зважаючи на погодні умови й не дивлячись, чи то день, чи ніч.

Володимир СЕЛЬСЬКИЙ

(Далі буде)

З РОСИ І ВОДИ!..

ВІП'ЯЄМО!

Вшановуємо з нагоди свят первомученика Стефана і Василя Великого активістів-просвітан – усіх **Степанів і Василів, Степанівних і Василівних, Степановичів і Васильовичів.**

Знаємо вас як патріотів України, практикуючих християн, котрі серцем – за Українську національну державу, за українську Церкву, за «Просвіту». Шануємо вас, що гідно стоїте на захисті рідної мови, культури, народних звичаїв і бажаємо світла Божої мудрості, Господніх ласк, опіки Пречистої Богородиці, щастя, здоров'я і многа літ.

Правління ОО ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка, просвітяни краю

ДО ПЕРВНИХ

ТРАДИЦІЇ НОВОРІЧЧЯ

Серед українського селянства протягом століть зберігалися новорічні традиції змішаного язичницько-християнського походження. Новорічні свята (за старим стилем – 14 січня) вважалися чарівним часом, коли пробуджувалася й ставала небезпечною всяляка нечиста сила. Вірили, що на святах присутні душі померлих родичів, яких боялися й намагалися умилостивити. Побутувало уявлення про те, що у новорічну ніч відкривається небо і в Бога можна попросити що завгодно. До цієї ночі, як і до свята Івана Купала, приурочені перекази про палаючі гроші та скарби. Дуже довго жила віра в те, що характер новорічного свята впливає на долю цілого року. На цьому ґрунті сформувалися звичаї, обряди, заборони й обмеження, в яких яскраво відобразився світогляд хлібороба, його невпевненість у завтрашньому дні, страх перед стихійними силами природи.

Традиційна новорічна обрядовість українців – це низка зимових свят, серед яких виділяється період дванадцятидення з кульмінаційними точками 25 грудня (Різдво), 1 січня (Новий рік) і 6 січня (Хрещення) за старим стилем. Навколо цих дат церковного та громадянського календаря протягом століть склався надзвичайно багатий комплекс звичаєвості. Останній день старого і перший день нового року українці відзначали як свята Меланки (Маланки) і Василя. На відміну від Різдва і Хрещення, ці дні не мали важливого значення в релігійному календарі, тому в їхній обрядовості майже не помітні церковні мотиви.

Вечір 31 грудня називали щедрим, або багатим, до нього готували багатий святковий стіл. Тоді ж вдавалися до різноманітних магічних ритуалів. Наприклад, господар підходив з сокирою до дерева, звертаючись до нього: «Як уродиш – не зрубаю, як

НОВОРІЧНЕ

ВІД ДРАКОНА ДО ЗМІЇ

Ось і віддраконився старий, вже по-морозенному сивий дідусь-рік. А був же такий юний, молодий, повний сил, енергії і добрих мрій. Та вже десь наприкінці літа зрозумів, що мрії – це лише образ смішних ілюзій. А осінь ще більше розчаровує, бо вже й мрії тверезіші, й сили не ті, особливо коли надійшов радикальний листопад, не кажучи вже про напади кашлю грипозного грудня, коли в грудях аж клекоче.

Апотім рік (старий) згадав, що були й удачі, й здобутки (в декого) при проведенні «Євро-2012». Було і розуміння, що вибори-2012 знову показали глянціаторську Верховну Раду і головний боксер планети і України Кличко побачив улюблене для його душі боксерське протистояння на рингу біля трибуни.

І «кінець світу – 2012» це лише поетична метафора майя, яку довели до остаточного абсурду, дивної метушні й маніпуляцій розладнаною психікою екзальтованих груп людей, на чому спритники від торгівлі незле заробили.

Дракон-2012, який вогнедишно спопеляв усе довкола влітку, до зими охолов до життя і різких рухів і зі спокійною звіриною душею передає

не вродиш – зрубаю» – і тричі легенько торкався сокирою стовбура. Наслідком цих дій мав бути рясний урожай фруктів. Щоб улітку позбутися гусені, тричі оббігали садок босоніж тощо.

Побутували численні новорічні прикмети й ворожіння. На Полтавщині у новорічну ніч дивилися на хмари: якщо вони йшли з півдня, вірили, що буде врожай на ярину, якщо з півночі – на озимину. Тієї ж ночі намагалися дізнатися, які зернові будуть найбільш урожайними наступного року. Для цього надворі лишали пучечки пшениці, жита, ячменю, вівса та ін. Вважалося, що краще вродить та культура, на яку впав іній. Яскраво ігровий характер мали ворожіння про шлюб.

Специфічними складовими традиційного українського новоріччя були величальні обходи й поздоровлення (засівання, щедрування), ритуальний обмін вечерею, обряди та ігри з масками («Маланка», «Коза») та ін. Деякі з них широко побутують донині.

В Україні традиційним святковим символом на Новий рік тривалий час була не зелена ялинка, а дідух. Виготовляли його з кулів або з першого зажинкового снопа. Кільканадцять жмуків, окремо обплетених соломинками, ув'язували в пишний вінок. Знизу робили розгалуження, щоб дідух міг стояти. Верхівка новорічного вінка нагадувала конусоподібний сніг з колоссям. Гілки дідуха – за них правили зібрані докупі жмукти, що зверху відповідно розгалужувалися, – обрамлювали кольоровими стрічками, паперовими чи засушеними квітами, кожен на свій смак. У світлиці його ставили напередодні багаті куті. Свою обрядову роль він виконував протягом усіх різдвяних свят. Дідух символізував спільного предка.

У наш час традиція зустрічі та святкування Нового року стала настільки стійкою, що на землі навряд чи є країна або народ, які так чи інакше не були б утаємничені у святкові події.

ПОРІ РОКУ: СІЧЕНЬ

ЗОРІ ВІД ХОЛОДУ ТРЕМТЯТЬ

Січень, як правило, найхолодніший місяць року. Після потепління настає холод. Земля вкривається снігом. Ясніше розгоряється рання зоря. Рум'яне сонце, не поспішаючи, викочується з-під кумачового горизонту, прояснює сине небо. А на додачу падає сніг, котрий іскриться тисячами дрібних діамантів, переливаючись на сонці барвами веселки.

Глухо та непривітно шумить ліс – мовчазний, суворий. У безвітряний день в січневому лісі стоїть дзвінка, наче застигла, тиша. Зрідка десь залунає тріск гілки, гугняво каркання ворона або тривожно застрекоче стурбована чимось сорока – і знову тихо.

В листяному лісі в цю пору року туж-ливо. Голі гілки дерев здригаються від кожного повію вітру, наче жаліються на холоднечу. Але бувають дні, коли гілки вкриваються чудовим білим мереживом інею. Тільки недовго стоять дерева такими розкішними. Налетить сильний вітер – і зірве, розкидає навколо це мереживо. А ось у хвойному лісі інакше. Яскрава зелень смерек, сосен, ялиць, ялин тишить око, чітко вирізняючись на білому тлі. В снігові зими гілки відвисають під тягарем блискучого вантажу, створюючи казковий пейзаж. Зачешиш гілку – і глухо гупне снігова шапка, в повітрі закриті безліч діамантових порошинок.

А іноді як захорює дощукульна віхола, відшмагає по обличчю. Вона в поривах гніву чи співчуття засипає-заливає рани землі, нікому не хоче відкрити таємниці свого вміння: самі, мовляв, здогадайтесь.

Січневий ліс неначе вимер. Але це не так. Навіть у найсильніші морози життя в ньому

календарну естафету Змії. Гадаю, Змії, а не безголовому, хоч і на три голови, Змієві Гориничу. Досить уже нагаздував Дракон – чоловік, що ледь не призвів до кінця світу в окремо взятій країні, себто Україні.

Тепер цілий 2013 рік порядкуватиме у Всесвітньому домі Змії. Там поповзе, там засичить, десь укусить і далі – в нору. В цьому році стрепнеться жінки, бо ж це їхньої покровительки рік. Хоч вони в Україні і так тріпаються, як риба об лід, щоб якимось вижити, витягти себе і свою сім'ю з болота життєвих обставин. Час від часу вони жалитимуть... словом своїх коханих, давно некиханих і, можливо, коханців, щоб вони крутилися і дбали про них.

Але як би вам життя не складалося по-Зміїночки, пам'ятайте, що на кожного Змія є свій Котигорошко, якщо не Кирило Шкіром'яка, а на всяку зміїну отруту є протитрута. А нею буде наш оптимізм, добрий настрій і віра, що 2013 рік, незважаючи на свою дожину, буде щасливим, добрим, успішним, а Верховна Рада стане мудра «ако змії».

Тож нехай ваша життєва дорога вдало зміїться кризь час і приведе вас на острів, звісно, не Зміїний, а скарбів, головним з них буде здоров'я і любов один до одного, радість щодня, щомісяця, щокварталу і всього 2013 року.

Василь БАБІЙ

ТРАДИЦІЇ

ЯК ЛЕМКИ СВЯТКУЮТЬ

Саме про це нещодавно могли дізнатися і молоді лемки, і лемки-газди, і газдині, а також всі, кому це цікаво, в обласній універсальній науковій бібліотеці імені Івана Франка, завітавши в світлицю відділу літератури з мистецтв. Там відома українська письменниця, науковець і редактор зі Львова Марія Горбаль презентувала свої книги «Різдвяна обрядовість Лемківщини», «Різдво на Лемківщині», «Різдвяні зірнички», розповідала про свої наукові розвідки. А заодно присутні могли почути лемківської коляди, віншування, скуштувати страви.

В такій родинній атмосфері відбувалось знайомство з лемківською культурою, яку вирішили представити не тільки голова обласного товариства «Лемківщина» Степан Криницький, відома письменниця-лемкознавець Анна Серета, учасники конгресів Світової федерації українських лемків, учасники хорової капели «Бескид», мистецької групи «Коралі», а також поважні газди і газдині-лемкині, які приготували страви для святкової вечері й частували всіх і ділили рецептами. З великою радістю сприйняли вістку, що в лемківській церкві, що будеється біля НД «Княгинин» невдовзі розпочнуться богослужіння, хоча ще потрібно зробити там багато.

Живуть традиції, звичаї, розвивається культура, бо живуть лемки під гаслом: «Лемки били, лемки є, лемки будуть».

Ганна КАЙДАН

ЛЮБИ І ЗНАЙ СВІЙ РІДНИЙ КРАЙ...

КАЛЕНДАР ПРОСВІТЯНИНА

СІЧЕНЬ

1 СІЧНЯ

День народження Степана Бандери (1909–1959), Головного Провідника ОУН, теоретика і практика національно-визвольного руху, уродженця с. Старий Угринів тепер Калуського району.

90 років від дня народження **Богдана Ясінського** (1923–2002), культурно-громадського діяча української діаспори, керівника відділу українки бібліотеки Конгресу США, уродженця с. Княгинин (сьогодні – у складі м. Івано-Франківськ), де й похований.

85 років від дня народження **Степана Гаврилюка** (1928–2003), педагога, організатора і директора Музею історії Тисмениці, одного з ініціаторів спорудження пам'ятника Т. Шевченкові та каплиці Івана Хрестителя в Тисмениці, автора публікацій на краєзнавчу тематику в обласній та районній пресі, уродженця м. Тисмениця.

65 років від дня народження **Ярослава Витвицького**, доктора економічних наук (2009), професора ІФНГ НГУ, члена осередку НТШ з 2008 р.

55 років від дня народження **Миколи Рожка**, ректора Івано-Франківського національного медичного університету, уродженця с. Устя Снятинського району.

2 СІЧНЯ

90 років від дня народження **Ольги Стрілець** (1923–1974), поетеси.

85 років від дня народження **Лукії Лукомської**, архітектора, за проектами якої споруджений ряд будинків в Івано-Франківську.

80 років від дня народження **Петра Шкрібляка**, педагога, директора філії «Гуцульщина» Інституту українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, уродженця с. Ясенів тепер Верховинського району.

65 років від дня народження **Любомира Глушка**, доктора медичних наук, професора Івано-Франківського національного медичного університету, уродженця с. Залуква Галицького району.

55 років від дня народження **Василя Ласійчука**, художника, уродженця с. Нижній Вербіж Коломийського району.

3 СІЧНЯ

170 років від дня народження **Юліана Пелеша** (1843–1896), греко-католицького церковного діяча, першого Станіславівського єпископа (1885–1891).

5 СІЧНЯ

150 років від дня народження **Степана Городецького** (1863–1928), священника, культурно-освітнього діяча, голови філії «Просвіти» в Рогатині.

6 СІЧНЯ

НАВЕЧІР'Я РІЗДВА ХРИСТОВОГО (Святий вечір).

160 років від дня народження **Йосифа Гурика** (1853–1924), громадського діяча, активного члена Станіславівської філії та Відділу «Просвіти», уродженця с. Долішній Угринів тепер – с. Угринів Тисменицького району.

115 років від дня народження **Володимира Сосюри** (1898–1965), поета, який не раз бував у Карпатах і оспівав їх у вірші «Яка прекрасна осінь у Карпатах» (1962).

90 років від дня народження **Мирослава Симчича (Кривоноса)**, члена ОУН, випускника старшинської школи УПА «Грегіт», командира Березівської сотні, уродженця с. Вишній Березів Косівського району.

75 років від дня народження **Василя Стуса** (1938–1985), поета, перекладача, критика, лауреата Державної премії імені Тараса Шевченка (посмертно), довголітнього політ'язня.

70 років з часу розстрілу в Єзуполі німецькими фашистами десяти членів ОУН.

7 СІЧНЯ

РІЗДВО ХРИСТОВЕ.

160 років від дня народження **Миколи Аркаса** (1853–1909), письменника, композитора, історика, громадсько-культурного діяча, голови «Просвіти» у Миколаєві.

65 років від дня народження **Марії Людкевич**, поетеси, уродженки с. Нижня Липиця Рогатинського району.

8 СІЧНЯ

Собор Пресвятої Богородиці і святого Йосифа Обручника.

125 років від дня народження **Гната Юри** (1888–1966), актора і режисера.

75 років від дня народження **Любомира Бабія**, педагога, професора, кандидата філософських наук ПНУ імені Василя Стефаника, уродженця с. Серафимів Городенківського району.

Підготував **Петро АРСЕНИЧ (Далі буде)**

Новорічна циркова казка
м.ІВАНО-ФРАНКІВСЬК
Народний дім «ПРОСВІТА»
вул.М.Грушевського, 18

Початок вистав:
з 24 по 28 грудня - 11.00; 13.00
29,30 грудня - 13.00
3, 4 січня - 18.00, 5 січня - 13.00
9,10,11 січня - 18.00
12,13 січня - 13.00

Телефони для довідок:
75-05-86; 096-698-08-18
050-358-52-94